

Tabor

1945 - 45-LETNICA VETRINJA - 1990

1990

EL FORTIN

1-2

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov. — TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič. — Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR iz the voice of the Confederation of the United Slovene Anti-communists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 139.278.

NAROČNINA. Argentina A 5.000.-; Južna Amerika 10 dolarjev; Evropa - Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno paketi). Letalska naročnina za vse države 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806 — CP 1686 Hurlingham — Buenos Aires — Argentina. T. E. 665-6654.

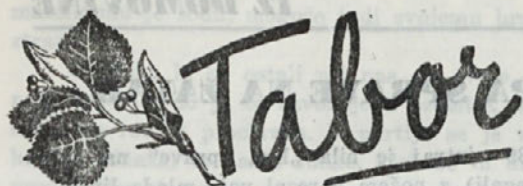
NASLOVNA SLIKA:

Z romanja Slovencev v Midland, Kanada, v l. 1989. Nadškof ljubljanski, dr. Šuštar govori množici.

V S E B I N A

Božič 1989 — Novo leto 1990 — 1; Iz domovine — 2; Resnici ni mogoče zapreti usta (Stane Pleško) — 16; Sodba — 19; Dokument za našo kulturno zgodovino — 20; Minister in pokoli (Nikolaj Tolstoj) — 21; Iz društev — 29; Spomini s Primorske (Janez Duhovnik) — 34; Poizvedba — 36; Odkritje spomenika slovenski materi — 37; Slovenski materi (Rasto Verinov) — 38; Vseslovensko romanje v Midland (S. P.) — 39; Naši soborci — 41; Naši mrtvi — 41; Izjava Slovenskega narodnega odbora — 44; Pismo iz Slovenije — 45; Darovali so — 47.

ALI STE ŽE PORAVNALI NAROČNINO?

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Enero-Febrero

BUENOS AIRES

Januar-Februar 1990

Božič 1989 – Novo leto 1990

Božič je tu — rojstni dan našega Odrešenika — za vse ljudi najlepši in najdražji praznik vseh časov.

Katehet nam je v šoli razlagal, da je bil Sin Božji rojen ponoči, v zapuščenem hlevu, na gmajni blizu Betlehema. Na razpolago ni bilo ne luči, ne kurjave, ne toplih odej in nikake postrežbe. Sama, zapuščena Sveta Družina. Otroci nismo mogli razumeti, zakaj ni nihče ponudil prenočišča Mariji in Jožefu. Bog bi to uslugo gotovo drago poplačal. To je otroško modrovanje.

Ob rojstvu svojega Sina je Bog poslal k pastirjem angele, ki so jim naznanili, da je rojen Mesija, ki mora priti. „Našli ga boste v hlevu, v jaslih, v plenice povitega.“ Pastirji so se z darovi podali proti hlevu in našli Dete, kakor so jim angeli naznanili. Na nebu pa so trume angelov prepevale „Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so blage narave in dobrega srca“.

Ob rojstvu svojega Sina nam Bog po angelih pošilja dragoceno darilo — svoj mir.

Tako Vam tudi jaz želim mir, ki je temelj sreče — vam vsem, dragi soborci, in vašim dragim. Mir bomo uživali, dokler bomo delali vse v čast božjo.

Enako želim vsem Sovencem doma, ki bodo letos prvič po dolgih letih javno obhajali Božič — rojstni dan našega Gospoda.

V novem letu bomo obhajali že 45-letnico, odkar so naši soborci odšli v večnost — darovali življenja za Boga — Narod in Domovino.

Mislimo že sedaj na to, da bomo to obletnico obhajali na najbolj slovesen način, ker tudi nam vsem leta tečejo.

Veseli Božič in srečno novo leto 1990!

Z domobranskimi pozdravi,

Ludvik Kolman
Predsednik

ZMALIČENA LIPA SPRAVE NA ŽALAH

V četrtek 26. oktobra 1989 zjutraj je bila „lipa sprave“ na Žalah porezana. Nekdo je ponoči (v ilegali) z nožem porezal veje mlade lipe.

Nekomu gre torej pošteno v nos, da je lipa vsak dan obdana s cvetjem in prižganimi svečami. Kot je bilo najavljeno, je bila na Žalah ob „lipi sprave“ za Dan mrtvih ob 17. uri komemoracija za vsemi tisoči pomorjenih, ki jim komunizem ni dopustil pravice do groba.

Ob tem barbarskem dejanju ter ob dejstvu, da je „neznanec“ enemu od glavnih zagovornikov „lipe sprave“ z nožem pred kratkim preluknjal vse štiri gume na avtomobilu, se počasi poraja vprašanje, ali se bomo nekateri spet morali organizirati podobno, kot so se morali ljudje Dolenjske in Notranske leta 1942 v Vaške straže pred morilskim rdečim terorjem. Če so določeni ljudje pobili po Sloveniji takšno grozotno število ljudi in kasneje deželo pahnili v životarjenje, je že skrajni čas, da ti ljudje dajo že končno tej deželi mir.

IVO ŽAJDELA
Ljubljana

(„Mladina“, št. 38, 3. 11. 1989)

Mrtvaški ples hribovske vasi

(„Mladina“, št. 37, 27. 10. 1980)

Vsak človek ima drugačno usodo. Drugačna usoda je doletela nas, ki smo živeli na osamljeni kmetiji, kot tiste, ki so prihajali k nam in izginjali v neznano. Samo opazovali smo lahko mrtvaški ples in zakulisne spletke posameznikov. Rada bi spregovorila nekaj besed o tem, kar se je dogajalo na osvobojenem ozemlju, v neki notranjski hribovski vasi leta 1941. Takrat, po kapitulaciji Jugoslavije, je naš oče, ki je bil vojaški rezervist, pripeljal v naše hribe cel bataljon vojakov. Večina izmed njih se je po nekaj dneh vrnila v mesto. Nekateri od prišlekov so začeli pri družinah, kjer so bili nastanjeni, sklicevati sestanke, na katerih so obljubljali lepši jutri. Spominjam se nekega sestanka, ki ga je vodil Franc Korošec v vasi Reparje. Začel je s „smrt fašizmu“, mi pa smo mu morali odgovoriti „svoboda narodu“. Govoril nam je: „Ko bomo zmagali, ne bo nobenih davkov več. Lahko boš postal, kar boš hotel. Sodnikov ne bomo potrebovali in tudi advokatov ne, ker so navadne pijavke, jih bomo že pospravili. Sodnik bo lahko vsakdo, samo da je dober partijec.“ To zadnje je večkrat poudaril.

In res je bilo tako. Bil je očitno dober partijec in tudi sodnik —

marsikomu je sodil, mogoče tudi svojemu bratu, ki je bil pozneje na drugi strani.

Prišleki, ki so ostali pri nas, so svoje gibanje razširjali po okolici in nam govorili, do je to osvobojeno ozemlje. Verjeli smo jim in sodelovali z njimi na raznih proslavah. V partijo se je vključil tudi moj brat in nenehno je odnašal iz kašče šunke, klobase in drugo, da je bil v hiši nenehno prepir. Nenadoma pa se je vse spremenilo: zdaj so vzeli tega, zdaj onega. Nekega znanca, ki je prišel k nam na obisk, so pred našimi očmi zvezali in odpeljali. O vse tem smo morali strogo molčati. Sosedov fant je bil prostovoljni likvidator in pozneje je bil poslan v Rusijo v partijsko šolo, nato pa je bil udbovski oficir in učitelj na ljubljanskih srednjih šolah. Zdaj je upokojen in dober lovec (ime je znano).

Moj brat je nekega dne dobil nalogo, da sodeluje pri likvidaciji. Na seznamu so imeli več znanih ljudi, med njimi tudi župnika. Brat je prišel domov ves prepaden in skoraj jokaje povedal, da mora zbežati, ker ga bodo sicer ubili, če ne bo sodeloval. Še isto noč je zbežal, do likvidacij pa je vseeno prišlo, brez njega.

Čez nekaj dni so prišli partizani, obkolili so našo hišo in začeli akcijo. Nas otroke so postavili v kot, očeta pa so silili, naj pokaže, kje je moj brat in orožje. Drugi so pobirali hrano, posodo, pijačo, živino in potem vse odpeljali. Proti jutru so rekli očetu, da mora z njimi, in tako so ga odpeljali. Vrnil se je po treh dneh, ves preplašen. Tedaj so se za nas začeli najhujši časi.

Potem so se začele pojavljati vaše straže kot obramba pred ugrabitvami. Počasi smo morali tudi mi, drug za drugim, zapustiti dom, da smo si ohranili vsaj golo življenje. Številne morije smo morali opazovati molče.

Včasih kdo reče, da je treba odpreti medvojne arhive. Jaz pa vem, da tistih pravih arhivov preprosto ni. Dobro vem, da likvidacije niso zapisane nikjer, ker ni bilo nobenih sodišč. Morilec pa molčijo in tudi soudeleženci molčijo. Nekateri so sodelovali zavestno, drugi iz strahu. Še danes vem, da eden izmed teh krvnikov ne gre spat brez pištole. Dobro vem, da je po vojni veliko krvnikov, ki sem jih poznala, zasedlo ključna mesta v Ljubljani, zlasti v občini Vič-Rudnik. Med seboj so si pomagali in si kot prava dinastija grabili premoženje — hiše, stanovanja. Znana so mi tudi številna imena.

L. K., Ljubljana

Univerzitetna konferenca v Ljubljani

„Tribuna“, št. 18, 16. 10. 1989

Jaz sem krepko občutil vso zgrešeno partijsko ideologijo in bil priča dogodkom, o katerih vi že lahko delno berete! Vso izobrazbo sem moral doseči ob delu v najbolj krutih možnih razmerah, ob prečutih nočeh in na-

zadnje sem dobil tisti neprijetni rdeči ovoj s smrdečim napisom... Upam, da bo kmalu možno te reči zamenjati, krvave zvezde pa zbrisati z registrskih tablic in slovenske zastave!

Za novo ime je najbrž več možnosti, izbrati pa ga je treba z mislijo, da se zgodovina Slovencev ni začela leta 45 in da Univerze ni ustanovila partija. Ta jo je kvečjemu zadušila! Izven Slovenije — mislim Jugoslavije, bi ime „Svobodna slovenska univerza“ zvenelo malce nenavadno. Lepše se mi zdi le „Slovenska univerza“ (v Ljubljani — v Mariboru), pa še kratko in jasno je. Če bi se odločili za kakšno ime, naj bi bilo le-to ime nekoga, ki je imel največ zaslug pri ustanovitvi Slovenske univerze. Ti možje so se izgubili v pozabi in jih je vsesplošna komunistična evforija prekrila. Ali je bil to dr. Rastokar ali dr. Plemelj naj odložijo ljudje, ki te dogodke poznajo. Menim pa, da imamo do njih velik dolg, tako kot do Slomška, ki so ga „odkrili“ šele v tem letu. Zbrišimo končno naše zgodovinske sramote in postavimo vse može na mesta, kakršna so si zaslužili! Ali nas bo še kar naprej sram?! Kaj res ne bomo nikoli končali s hlapčevanjem komurkoli?

Lepo pozdravljeni!

Emil Jurečič

Grobišče skrivaj ustreljenih ni pravo odlagališče za sadro

Celjsko društvo za varstvo okolja pričakuje, da bo pojasnjeno streljanje ljudi na Teharjah, v Košnici in Medlogu

CELJE, 8. novembra — Celjsko društvo za varstvo okolja je predsedstvu SR Slovenije, RK SZDL in CK ZKS poslalo pobudo za razjasnitev dogodkov v zvezi s povojnim streljanjem ljudi na Teharjah, v Košnici in Medlogu. Že pred tem je dalo pobudo, da bi o dogodkih najprej obvestili delegate občinske skupščine in celjsko javnost. Če drži pisanje, da so več tisoč ljudi ustrelili na kraju, kjer je odlagališče odpadne sadre, naj sadro prečrpajo v novo odlagališče „za travnikom“, grobišče pa primerno uredijo — v skladu s težnjami, da želimo biti del civilizirane Evrope. „Pričakujemo, da bo zadeva čimprej našla mesto v pristojnih telesih in bodo tragični dogodki v okolici Celja dobili ustrezen epilog,“ so zapisali.

Po pričevanju očitidcev, na katera se sklicuje in jih navaja v svojem feljtonu Krvava rana Teharij Roman Leljak, izhajal je v mesecu septembru in oktobru v tedniku 7 D, naj bi nekdane nemško taborišče v tem kraju po vojni postalo partizanski lager. To je bilo taborišče za oporečnike, nasprotnike komunizma, predvsem za otroke, žene in somišljenike slovenskih domobrancev, predvojnih meščanskih strank razrednega sovražnika. Med

njimi je bilo tudi veliko belogardistov, ki so jih zavezniki ujeli zvečine v Italiji in na Koroškem ter jih izročali narodnoosvobodilni vojski.

Koliko ljudi je bilo nagnetenih v tem taborišču, ni znano, kot tudi ni znan podatek, koliko jih je od tam moralo v smrt. Otroci, žene, vojakov z nasprotni strani, resničnih izdajalcev pa tudi nedolžnih, iz Slovenije in Hrvaške.

Krvavi obračun s političnimi nasprotniki, ki ga štirideset let zatem težko razumemo, kaj šele, da bi ga lahko opravičevali.

D. H.

DELO (Ljubljana), 9. 11. 1989

Odprto pismo Skupščini SR Slovenije

Prireditelji žalne komemoracije za žrtvami revolucije in vsi zbrani ob Lipi sprave prosimo, naj naša najvišja oblast v potrditev že začete slovenske sprave povrne živčim prastaro, običajno pravico do verodostojno potrjene smrti in do izkazovanja časti vsem umrlim brez izjeme. Svoji in bližnji žrtev, ki so padle na premagani strani naše državljanske vojne in v povojnih obračunih, so še danes brez te elementarne civilizacijske pravice. Ne samo da je tukajšnja oblast v vsem povojnem času štela vsak poskus počastitve te kategorije umrli za sovražno dejanje, temveč tudi vse do danes ni izdala nobenega sporočila, s katerim bi potrdila dejanja množičnih usmrtitev v vojni in v povojnem času. Povedala tudi ni ne kraja ne časa teh usmrtitev, in celo ne tistih, ki jih je izvršila po nareku političnih sodnih procesov.

Podatek z imenom umrlega, o kraju in času njegove smrti je temeljna sestavina spomina na rajne; ta podatek je izhodišče za sleherno obravnavo nastalih posledic in za urejanje novega stanja: kraj posmrtnih ostankov je običajno kraj izkazovanj znamenj časti in spomina umrlih. Po štirih desetletjih zarote molka, po našem premiku k odprtosti in zaupanju je čas za potrdilno znamenje izstopa iz te zarote.

Spravni duh novega časa med nami terja, da najvišje oblasti izdajo uradno sporočilo o množičnih nesodnih usmrtitvah v vojnem in povojnem času, saj jih ni mogoče tajiti ali jim osporavati resničnost. To sporočilo naj bo podlaga za izdajo listin o smrti premnogih pogrešanih oseb. Dopolniti se mora s podatki o kraju in času usmrtitev, skupno s podatki o krajih pokopa.

Od oblasti terjamo prost dostop k doslej zatajenim grobiščem ali posameznim grobovom s posmrtnimi ostanki žrtev, o katerih je tu govor, ter svobodno njihovo počastitev s spominskimi znamenji.

Še posebej poudarjamo: v tem zahtevku ni mesta za maščevalnost. Gre le za potrditev, da so v vseh teh primerih umrli ljudje, da so ugašala dragocena človeška življenja. Gre za povrnitev k našemu najboljšemu kultur-

nemu izročilu. Ivan Cankar je v Podobah iz sanj zapisal: „Pomislil nisi, da nikoli nobena kaplja krvi še ni bila prelita zastonj...“

Tragedija našega državljanskega spopada, tako vojnega (oboroženega) kot poveljnega (ideološko segregacijskega), naj se s tem preseli v preteklost, kot svarilni spomin in opomin.

STANISLAV KLEP,

Staneta Žakarja 1, Kranj,

za skupino prireditev komemoracije ob Lipi sprave

DELO, Ljubljana, 9. 11. 1989

MOŽ, KI JE POBEGNIL IZ JAME

MLADINA, št. 38, Ljubljana, 3. 11. 1989

V sodnem procesu Aldington proti Watts & Tolstoj bo pred vrhovnim sodiščem v Londonu pričal tudi France Dejak, upokojen zidar iz Clevelanda (Ohio, ZDA). Dejak je eden od treh znanih Slovencev, ki je preživel partizanske eksekucije („zaključne poveljne operacije“) v Kočevskem Rogu. Njegova pripoved za slovensko javnost je surova in avtentična, zato jo objavljamo dobesedno, ne oziraje se na slovnično pravilnost zapisa.

● Vprašal bi vas, kako se je zgodilo, da ste se znašli med tistimi Slovenci, ki so prišli v Rog, nad katerimi so eksekucije izvajali še po vojni. 12. maja 1945 sem prišel iz Borovelj na Koroškem v Vetrinje. 27. maja 1945 pa so me poslali nazaj.

● Z vlakom?

Ja, z vlakom. Iz Vetrinj, to je bil prvi transport Slovencev. Šli smo v nedeljo; od nedelje do četrтка so jih pošiljali nazaj. Jaz pravzaprav nisem bil pri domobrancih, bil sem pri policiji. To je bila kriminalna policija, ne pa, ne...

● Ne pa politična.

Ne politična. Takrat so nas poslali, policijo in tehnično četo. Nazaj smo šli zato — to so rekli Angleži — ne v Jugoslavijo, ampak v Italijo, v Palmanovo, da bomo vsi, da bodo vsi begunci preseljeni tja in da bomo mi nekoliko uredili taborišče. V resnici pa so nas poslali prek Borovelj s kamioni do Podrožce, tam so nas naložili na vlak in odpeljali v Jugoslavijo. Takrat smo še imeli malo upanja, ker je bil naš vlak še brez lokomotive, lahko bi peljal na drugo stran, v Italijo, če pa bi jo priključili na isto stran proti predoru, smo vedeli, da bomo šli v Jugoslavijo. Tako so nas 27. maja, bilo je v nedeljo, odpeljali čez mejo. Šli smo približno ob enajstih dopoldan in se vozili do treh popoldan. V Kranju smo izstopili in odšli v barake, ki so bile mogoče le kakšnih pet kilometrov ven iz Kranja.

Tam smo bili zaprti približno pet dni, nato so nas poslali v Škofove zavode, zaslišani smo bili samo enkrat, samo toliko, da so vzeli podatke, če si sodeloval v kakšnih bojih, čisto formalno, na kratko. Že tam so jih veliko pobili. Takšne, ki jih je kdo spoznal, in pa oficirje. Oficirje so takoj ločili od nas, navadne raje. Enega sem videl še čez dva dni, bil pa je strašno pretepen, saj je bil v bunkerjih in pravili so, da so ga tako stolkli, da so ga s tem pokončali. V Kranju so nas razdelili v tri skupine, skupino A, B in C. V A so bili tisti, ki niso bili nikoli v partizanih, ki so bili najprej pri legistih, potem pa pri domobrancih. V skupini B smo bili takšni, ki smo bili v partizanih. Ob kapitulaciji so nas vse mobilizirali in tako sem bil kake štiri mesece v partizanih. V C skupini so bili fantje, mlajši od 18 let. Vsaka skupina je bila zaprta posebej. Tudi tisti, ki so bili v skupini A, so šli v škofove zavode, ampak le za dan ali dva, potem pa naprej v Kočevje, kjer so jih pobijali.

● **Koliko pa jih je bilo v tej skupini, približno?**

Težko je reči.

● **No, tako, po vaši oceni.**

S tistim transportom nas je šlo približno osemsto. In ko smo šli iz Kranja v Škofove zavode, nas je bilo tudi toliko. V Škofji Loki so nam pridružili še neke domobrance, mogoče jih je bilo sto, naložili so jih na vlak in nas vse skupaj odpeljali naprej. V Škofovih zavodih v šentvidu pri Ljubljani smo bili zaprti kake tri dni. Tam so nas še enkrat, na podlagi izjav, ki smo jih dali, oziroma odgovorov na njihova vprašanja, še enkrat poklicali, če smo še tam in če smo pravi. Morali so še enkrat preveriti, preden so nas odpeljali v Kočevje. V Kranju je še kar šlo, enkrat na dan smo dobili jesti, včasih tudi dvakrat. Za eno zajemalko, za en kozarec je bilo juhe; bili smo strašno lačni, hranili so nas samo toliko, da smo preživel, najhuje pa je bilo to, da nam niso dali vode. Zdaj se nekaj opravičujejo, da tudi sami niso imeli hrane, ampak žeja je hujša od lakote, z njo so nas ugonabljali. Ko sem prišel domov, ko sem ušel iz jame, sem imel taka usta, kot da bi popil nekaj vrelega in žganega, samo zato, ker ni bilo vode. Zaprt sem bil v kapeli, to je bila prej cerkev v Škofovih zavodih, vendar so jo že Nemci spremenili v kinodvorano, potem pa smo bili tam zaprti mi. Zaprtih nas je bilo najmanj tisoč. Ležati nismo mogli, samo stali smo lahko.

Toda pod smo morali ribati trikrat na dan. Da, tudi sedeti nismo mogli. 7. junija popoldne pa so nas iz kapele spuščali na hodnik, po dvajset naenkrat. Tam so opravili nekakšno preiskavo. V Kranju smo morali vse odvreči, ampak če si le imel še kakšno stvar, so te tam pregledali, moral si obrniti vse žepe, sezuti čevlje, napraviti si moral vse, kar so ti rekli. Dvajset naenkrat nas je šlo na pregled ali zaslišanje, tam pa je bilo dvajset partizanov. Vseh dvajset, po mojem so imeli tak ukaz, nas je pregledalo, potem pa so vsakega od nas še pretepali, dokler se jim je ljubilo. Drugi smo čakali na koncu hodnika. Dolgo je trajalo, saj nas je bilo no-

tri mogoče osemsto, tisoč, vso noč do drugega dne do desetih dopoldne. Bil sem dobro tepen, nikomur ni uspelo odnesti cele kože. Tepli so nas z opasaci ali pa s palicami, odvisno je bilo, kakšen je bil tisti, ki je pretepal, ali je imel kaj usmiljenja ali nič. Potem so nas poslali nazaj v kapelo za dve, tri ure, ob štirih pa smo v četveroredih odšli na železniško postajo pri Ljubljani in se odpeljali v Kočevje.

● Vsi?

Da, kolikor sem lahko videl, kajti v Kranju so vse razvrstili in potem ni nihče več odšel, toliko sem videl. Peljali so nas čez glavno železniško postajo v Ljubljani, čez dolenjsko postajo, kjer je bila streha razdejana, čez Grubarjev kanal, tam pa smo morali izstopiti in na drugi strani je na nas že čakal drug vlak. Tam so nas spet preteпали, včasih je bila tam mestna klavnica, živino so pobijali v njej. Nato smo se odpeljali naprej v Kočevje. Okrog dveh ponoči, 8. junija. V Kočevju smo ostali kar v vagonih, dokler se ni zdanilo. Zaprti in zastraženi. Ko pa se je zdanilo, so nas v četveroredih peljali v marinišče, v stari Jugoslaviji je bila tam gimnazija, vendar ne v zgradbo, ampak na dvorišče. Tam smo bili približno dve uri. Rekli so, da nam bodo dali zajtrk, hrano, in res smo dobili nekaj, bili so štirje gnili zeljnati listi in več smrekovih iglic kot drugega. Kdor je imel menažko, nekaj jih je ležalo kar naokrog, je šel po hrano, vendar je bila neužitna. Naročili so, naj vržemo nazaj v kotle, če ne bomo pojedli, da bodo zanamcem spet lahko skuhal, dokler ne bodo vsega pojedli. Ven sem pobral nekaj fižolov, nekaj jih je bilo, več kot pol pa je bilo smrekovih iglic. Približno do šestih smo bili v marinišču, potem pa so nas prestavili v dom slepih. Stavba je dvonadstropna in ko smo šli po stopnicah, je na vsaki strani stal po en partizan in rekli so nam, naj vrednostne stvari ali če imamo kaj skritega, vse, kar je železno, gumbe, šivanke ali denar, vržemo stran, drugače bomo kaznovani z usmrтитvijo. Nekateri so še metali stvari stran. Tudi nahrbtnike, če so jih imeli, ali pa odeje, pelerine, obdržal si lahko samo tisto, kar si imel na sebi. In ko smo bili vsi zgoraj, kakšnih osemsto ljudi, so nas začeli po deset klicati dol. Ko smo pršli dol, smo stopili v ozko in dolgo sobo, na vsaki strani je stal po en partizan, mi pa smo se morali postaviti v dve vrsti, vsaka je stopila ob eno steno, obrnili smo se proti zidu in prekrižali roke. Nato so nas zvezali z žico in privezali po dva skupaj, z golo žico, z ramo ob rami. Mislim, da zato, da ne bi mogli pobegniti. Dva ne moreta pobegniti, tudi sam ne moreš, če imaš roke zvezane na hrbtu. Rekli pa so nam, da nas bodo zvezali zato, ker se je pri prejšnjem transportu zgodilo, da sta dva ušla in zaklala stražarja, zato je bil nalog, da nas na zaslišanje peljejo zvezane. Zvezali so nas grozno, desno roko sem imel čisto plavo, seveda je bilo odvisno, kdo te je zvezal. Nekatere so še bolj grobo, da so začeli takoj vpiti, da bodo za vedno ostali pohabljeni, ker so njihove roke takoj postale črne. Od tam so nas poslali nazaj v sobe. Tam smo ostali uro in pol ali dve, potem pa so nas začeli voziti proti Kočevskemu Rogu. Pripeljali

so majhne kamione, tovrne, po petdeset nas je šlo na enega. Naenkrat so odpeljali po 150 ljudi, najmanj po tri kamione. Ko smo se vzpenjali nanje, smo si morali sami pomagati. Podstavili so zaboj, zasilne stopnice, da smo se lahko splazili na kamion, potem pa so nam ukazali, da moramo klečati, ker so bili kamioni odprti. Če bi stali, bi nas ljudje lahko videli. Imeli smo po štiri stražarje, v vsakem kotu je stal po eden. Na začetku vožnje je bilo kar mirno, ko pa smo prišli iz Kočevja, so stražarji začeli hoditi po nas in nas tepsti. Na koncu smo jih precej napol mrtvih ali pa mrtvih potegnili dol. Samo topli so nas, imeli so celo gorjače. Dobil sem veliko rano na glavi. Nekateri pa so bili še huje pretepeni. Peljali smo se skozi Željne in na desno proti Kočevskemu Rogu. Malo sem poznal okolico.

Vožnja je trajala približno pol ure. Preden smo prišli do morišča, do jame, so približno dvakrat obrnili na kržiščih, kjer je bilo več prostora, potem pa so nas vprašali, če vemo, kje je Sveta Ana. Mislim, da so spraševali zato, da bi ugotovili, če kdo ve, kje smo. Nisem slišal, da bi kdo kaj odgovoril. Nato smo se še malo peljali, potem pa smo zavili s ceste in spet smo morali sami plezati s kamionov in tam smo že zaslišali poka. Tam so jih pobijali. Ves dan so jih vozili in nato streljali. S kamiona smo splezali z nogami naprej, nekdo pa je stal tam in nam z nožem rezal čevlje ter nam jih sezuval in jih metal na kup. In če so komu prerezali nogo, so mu jo pač prerezali. Nobenega usmiljenja ni bilo. Ko so nam pobrali čevlje in smo poskakali s kamiona, so nas razvezali in potem smo se morali sleči. Kakšnih osemdeset odstotkov se jih je sleklo čisto do gola, nekaj se jih je tako tako prestrašilo, da niso mogli nič, sam pa sem ostal v hlačah. Medtem ko smo se slačili, so nas spet topli. Kar naprej so nas topli. Brata Frenka Mausarja so topli še huje, samo zato, ker je bil Mausarjev. Doma je bil iz šentruperta, ubili so mu očeta in mater in vse brate, on pa je bil domobranec. Drugi so povedali, kdo je, zato so tako delali z njim. Ko smo se slekli, smo šli naprej, kakšnih 150 metrov do podzemeljske jame, v katero smo skakali. Jama je bila v gozdu in do nje so napravili pot, posekali so mlado drevje, da smo lahko šli mimo, in razbili skale, narejena je bila prava steza, po kateri smo morali iti, čeprav smo bili vsi bosi. Seveda so ob poti napravili špalir in nas ves čas topli. Tu so topli zares, videl sem, da se je nekemu razlilo oko, tako so ga udarili po glavi. In na tistih dvajsetih metrih sem videl najmanj osem mrtvih, ki so jih pobirali in zmetali v jamo. Potem sem prišel do jame in rekli so mi, naj se pred breznom ustavim. Partizan me je vprašal, od kod sem, v katerih bitkah sem sodeloval in podobno. Ukazal mi je, da ga moram gledati v oči. Takrat nisem vedel, zakaj vsa ta vprašanja, potem pa sem na desni pred jamo videl, da so domobranci zadržali in jih topli po glavah. Videl sem, kako so jih metali notri, in vsi so imeli zvite čeljusti. Kdor je imel zlate zobe, so mu jih zbili, potem pa so ga vrgli v jamo. Zobe so zbijali s kladivom in s palico. Bil je 8. junij približno ob desetih dopoldan, v jami pa sem bil do enih ponoči.

● Na robu jame so streljali drugega za drugim?

Ja, jama je imela odprtino, približno tako veliko kot tale kuhinja, globoka je bila kakšnih dvajset metrov in spodaj širša. Govoril je z mano, imel je brzostrelko, repetiral je, kakor češ, pripravim naj se na streljanje, takrat pa sem skočil v luknjo. Streljal je za mano in me zadel v levo stegno, ampak ne hudo, krogla ni prebila kosti, drugače ne bi mogel hoditi. Potem sem padel v jamo, dvajset metrov globoko. Če bi padel na kamenje, bi se ubil, vendar sem padel na sama trupla. Tri četrt površine jame je bilo pokrite s trupli in še rove je imela. Kot kraške jame. In ko sem hodil, se je pod nogami vse majalo, ker so bili po tleh sami mrliči. Nekateri so bili še živi, vendar tako ranjeni, da si niso mogli pomagati.

● Kam pa so streljali?

Povsod. Kolikor sem lahko videl, je bil skoraj vsak, ki je padel dol, še živ. Malo jih je kar obležalo, skoraj vsi so še migali. Ves dan sem opazoval to. Splezal sem na neko skalo. Bal sem se, da bodo koga spustili dol, da jih bo kakšnih deset prišlo dol in bodo vse postrelili. Spodnice, ki sem jih imel na sebi, sem slekel in šel h kapniku ter se namazal z vodo, ki je polzela po njem, da nisem bil tako viden. Premišljeval sem, da bom mogoče ostal živ. In videl sem, da so jih za mano pobili še najmanj 500. Nekateri so bili zadeti v prsi, da je kri kar špricala iz rane, tako, tri metre visoko. Pobrali so se, govorili, potem pa so kar skupaj zlezli. To je bila najhitrejša smrt. Veliko pa je bilo takih, ki so bili prestreljeni samo skozi vrat, skozi roke ali kaj podobnega. Ti so prosili, naj jih kdo ubije. Vem, da je bilo notri dosti takih, ki so jih še žive zakopali. In ko se je znočilo, so nehali pobijati, slišal pa sem, da so še ostali, videl sem nekakšno svetlikanje, mislim, da so kurili ognje in od časa do časa je kdo vrgel kakšno bombo ali pa streljal, mogoče vsake pol ure. Kajti iz jame je bilo slišati jok in prošnje. Približno enajst, dvanajst nas je bilo pripravljenih na beg ali pa so vedeli, da ne bo nič, bili pa so še živi. Ko se je znočilo in so nehali pobijati, sem prišel dol s skale, v jami je bilo mraz, vse razgrete so nas vrgli noter, dvajset metrov pod zemljo pa je bilo mraz. Do enih zjutraj smo razmišljali, kaj bi naredili. Nekdo je rekel: „Tukaj so rovi, kar po njih bomo šli in bomo prišli ven.“ Nekdo je poskušal, pa se je kmalu vrnil in povedal, da ni mogoče, ker je morala jama najprej biti prav majhna. Potem pa so verjetno vsak dan, ko so nehali pobijati, minirali in zemlja je zasula rove. Takrat je padla v jamo bukev, ki je imela premer mogoče kakšnih deset centimetrov, notri so padle veje, potem pa je še toliko zdrsnila v jamo, da je od konca debla manjkalo še kakšnih pet metrov do roba jame. Po njej sem se rešil. Tista bukev je bila edina možnost. Najprej je neki Belokranjec splezal po deblu, vendar se je vrnil in rekel, da je že po drevesu težko priti, zgoraj pa je samo kamenje in to je nemogoče preplezati. Rekel sem, naj mi pomagajo, naj me malo porinejo, on pa je rekel, da se ne splača, da se zastonj mučim.

Po bukvi sem splezal do vrha in se kar zapičil v tisto kamenje, menda sem imel še kakšno drugo pomoč, in prišel do roba jame. Ko sem priplezal do vrha, držal sem se roba, sem videl, da je kakšnih dvajset metrov stran skupina partizanov, ki so kurili velik ogenj. Bila je straža. Potem sem začel lesti v nasprotno smer. Zaslišali so pok in ker sem jih ves čas opazoval, sem videl, da so se vsi zapodili proti meni in vpili stoj, stoj. Ustavil sem se, saj sem vedel, da me ne vidijo, samo slišali so me. Kajti prej so gledali v ogenj in bila je noč. Pok pa so slišali, ampak potem so se obrnili nazaj k ognju, ker so mislili, da je kakšna žival. Nihče ni prišel k jami. Potem sem se čisto počasi začel oddaljevati od tistega kraja. Tam je bilo še deset takšnih, ki bi lahko ušli, pa...

● **Kje pa ste se skrivali?**

Pri dobrih ljudeh, pri sorodnikih, v gozdu, vsepovsod. 22. maja 1948 sem se vrnil v Avstrijo kjer sem bil do leta 1949, nato sem prišel sem (v Cleveland, avt. op.). Mamo so preganjali, bila je šestkrat zaprta za teden, dva dni ali tri, v Rūbnici. Hoteli so priti do mene, bili so obveščeni da sem ušel.

● **Kakšna je bila obtožba proti vaši materi?**

Pa 22 mesecih je bila oproščena. Zato ker je bila že starejša, dosti je bila v bolnici in je bila popolnoma izčrpana, imela je kakšnih 36 kg, ko je prišla ven. Rekla je, da je niso topli, vendar so jo fizično mučili. Osem mesecev je bila v preiskovalnem zaporu. Zaprta je bila v Rajhenburgu, v ženski kaznilnici.

● **Ampak česa so jo obtožili? Saj je niso mogli obtožiti samo zato, ker je bila vaša mama.**

V glavnem zaradi tega. Bilo pa je še nekaj. Ko so me peljali čez mejo, je bila tam, če ste že kdaj slišali, križarska vojska. Potem sem šel še nekajkrat iz Avstrije v Jugoslavijo in čez mejo naj bi peljal tudi neko dekle, pa so jo ujeli in od nje izvedeli zame. Potem so mamu zaprlj tudi zaradi tega. Šest mesecev pa je bila zaprta zato, ker me ni prijavila, ko sem ušel iz Kočevja. Še dvakrat sem prišel nazaj iz Avstrije in za vsako mojo pot je dobila še šest mesecev.

, Gorazd Suhadolnik

Borut Meško

„Ubil bom to švabsko k...o“

Gospa Terezija B. je ena redkih, ki ji je januarja 1946, ko ji je bilo 21 let, uspelo pobegniti izpred strelskega voda na Pohorju. Pravi, da je samo iz Nove vasi pri Mariboru brez kakrnegakoli sojenja izginilo okrog 40 družin. Njihova pogosto skupna značilnost je bila nemški priimek. Mi smo medtem že odrasli in jo obiskali na njenem domu v Avstriji.

Desetletje po vojni so se otroci z obrobja Maribora igrali v skrivnostnih pohorskih gozdovih. Ko so se vračali domov, so govorili, da so med igro našli čudno velike kosti. Zvedavo so spraševali, katerih živali kosti so to, toda domači so samo molčali ali pa rekli: „Počakaj, ko odrasteš...“

Vsa štiri medvojna leta je Terezija delala v tovarni, kjer so izdelovali dele za nemška vojaška letala, po vojni pa so podjetje preimenovali v tovarno avtomobilov Maribor. Konec 1943 so morali delavci iz tovarne po ukazu kopati tankovske järke. Nekega dne so v tovarno prišli „folks-šturmovci“ kontrolirat delovno prisotnost. Zaposleni v pisarnah tovarne pa so namesto zabeležke, da je Terezija na terenu in koplje järke, zapisali, da noče priti na delo. Ponjo so prišli kar v tovarno. Dva meseca je bila zaprta v taborišču na Teznem, kjer so bili zaprti ljudje, ki niso hoteli delati. Taboriščnike, ki so na hrbet dobili poseben znak — bel križ, so izrabljali za najrazličnejša opravila.

„Vse to sem doživela pod Hitlerjevim režimom. Po osvoboditvi se nam je seveda zdelo čudno, da so partizani, ki so se predstavljali kot nova oblast, z našo družino ravnali tako nečloveško. Moj oče, ki je bil koroški Slovenec, je umrl že 1941. leta, tako da nam ni mogel nihče očitati, da smo kolaborirali z okupatorji. Čeprav smo imeli nemški priimek, smo doma vedno govorili slovensko, nemščine pa sem se prvič učila šele ob začetku vojne v šoli. Po vojni smo mislili, da nam bo šlo bolje. Ko so prišli partizani, smo morali imeti t. i. „karakteristike“. Jaz je nisem dobila, ker so rekli, da sem v tovarni delala za Nemce. Za božjo voljo, saj sem morala, če ne bi me deportirali v taborišče in ubili... Zaradi tega so me odpustili iz nekdanje tovarne letalskih delov. Šele čez precej časa sem dobila delo v tekstilni tovarni MTT, kjer sem delala od decembra 1945 do januarja 1946. leta.“

Poletje v Šterntalu

Konec maja 1945 so Terezijo in njeno mamo odpeljali v taborišče v Šterntalu (danes Kidričevo, op. p.).* Prišli so ponoči in potrkali na vrata. Sosed Dolinšek je pogledal izza vrat. Terezija mu je rekla, naj vendar odpre vhodna vrata, ker bodo verjetno dobili obisk, saj je bil njegov sin pri partizanih. Odvrnil je: „A, saj ne iščejo nas, ampak družino švagerl.“

„Prišel je smrkavec v partizanski uniformi, s puško v rokah, in rekel, da moramo v Šterntal. Rekel je še, naj si vzamemo nekaj obleke. Mamo sem hotela prepričati, naj v stekleno posodo nagradi nekaj masti, ker jo bova gotovo potrebovali. Pa mi je odgovorila, da polne kible že ne bo načenjale, ker se lahko pokvari. „Saj si nora,“ sem ji rekla, „saj ti jo bodo itak vzeli.“ Sama sem vdrla v kibro, napolnila steklenico z mastjo in jo dala v torbico. To, da sem v Šterntalu vsak dan pojedla žlico masti, mi je rešilo življenje, če ne

* Šterntal je poimenovanje nemških okupatorjev. Pred vojno se je kraj imenoval Strnišče. — Op. ur. TABORA.

bi umrla od lakote. Ker nisva bili takoj nared, je partizan postal nestrpen in je mamu začel klofutati. Odvedel naju je v neko gostilno v Novi vasi, ki so jo partizani spremenili v zbirališče za transport v Šternthal.“

Terezijina mama je v taborišču hudo zbolela. Zato je vsak dan sedela na stolu pred straniščem. To je šlo nekemu partizanu tako na živce, da je ščuval konja, da bi jo pohodil. Ker ga ni ubogal, je kričal: „Ubil bom to švabsko kurbo!“ Hrana v taborišču je bila tako pičla, da je zato vsak dan umrlo več kot 20 ljudi, med njimi veliko otrok, celo dojenčkov. Mrličje so vsak dan vozili z lojtrskimi vozovi iz taborišča. Večkrat se je zgodilo, da je med vožnjo z do vrha napolnjenega voza padla kakšna krsta. Mrlič je tako v poletni pripeki ves dan ležal kar sredi taborišča.

„Vsak dan smo dobili jed, imenovano „tergemize“. To je bila nekakšna juha, v kateri so skuhali grah in korenje. Da bi nas čimbolj sestradali in mučili, so v juho dodali zdrobljeno opeko in steklo. Povrh vsega pa so v juhi plavali še črvi. Z mamu sva to hrano jedli v kotu barake, ker je bilo dovolj temno, ker bi se nama pri dnevni svetlobi juha, polna črvov in zdrobljene opeke, uprla. Jedli smo jo, ker smo bili strahotno lačni. Če so videli, da so skuhali premalo juhe, so namesto da bi je pripravili več, dolivali navadno vodo. Ker je bila moja mama bolna, je imela možnost dobiti „dietno karto“. Zato sem šla k nekemu oficirju ponjo. V svoji sobi je imel polno prekajenega mesa, jajc in drugega živeža, o katerem taboriščniki niso mogli niti sanjati. Ko je videl, kako poželjivo sem gledala te dobrote, je rekel: „Bi rada jedla, ti švabska kurba?“ „Ne hvala,“ sem odvrnila, „nisem lačna.“ Mama pa je za „dietno karto“, ki sem jo dobila od tistega oficirja, vsak dan lahko dobila malo več vode.“

V taborišču Šternthal je bilo okrog 5000 ljudi natrpanih v več kot 50 barak. Veliko je bilo družin, med njimi pa predvsem Kočevarji (kočevski Nemci, op. p.). Zaradi oslabelosti je Terezijina mati ležala na mizi, če ne bi jo zaradi gneče pohodile. Moške so vsak dan pretepali in jih pustili brez hrane več dni. Najbolj nečloveški med partizani je bil tisti, ki so mu pravili „puklasti Miha“. (Njegovo pravo ime je bilo Bogdan Horvat, op. p.) Starega Oslaka, mariborskega trgovca z delikatesami, je nekoč pretepel do nezvesti. Ker je bil „puklasti Miha“ nizke rasti, so ga morali drugi partizani nositi na ramenih. Tako je lahko pretepal tiste taboriščnike, ki so bili večji od njega. Nekoč si je prišla angleška vojaška komisija ogledat taborišče. Ob koncu obiska so se morali vsi taboriščniki zbrati na dvorišču. Angleži so povabili vse, ki imajo pripombe na razmere v taborišču, da to javno povejo. Ker so se bali, se je javil samo en moški. Povedal je, da so ga med vojno Nemci internirali v Dachau, pa tam niso bile tako slabe razmere kot v Šternthalu. Rekel je: „Tam smo sicer jedli samo krompirjevo juho, a vendar so ji dodali debelo plast margarine, da je bila bolj mastna. Včasih smo dobili celo sadje. Enkrat na teden smo se morali okopati, potem pa smo šli na pregled. Če želite vedeti, smo si v taborišču organizirali tudi bordel.“ Ko ga je nek partizan ostro zavrnil, češ da bi rad imel v Šternthalu „kurbn-

haus“, mu je možakar nekoliko hudomušno odgovoril: „Saj ste me tukaj v šterntalu tako sestradali, da niti sposoben nisem več.“

„Ko so nas preostale, ki smo preživelii lakoto v šterntalu, v avgustu 1945 izpustili iz taborišča, je mati predlagala, da bi s transportom odšli v Avstrijo. Odvrnila sem, da ne grem, ker sem tukaj doma in bom tu tudi ostala. To mi je mati pozneje vedno očitala. Nekateri so se odločili za odhod v Avstrijo, drugi pa smo ostali doma in dočakali najhujše. Po vrnitvi v Maribor nisem dobila „karakteristike“, zaradi tega pa ne službe ne potnega lista. Bila sem nič.“

Likvidacija na Pohorju

Ponoči 9. januarja 1946 so prišli ponje. Zraven je moral tudi Terezijin 17-letni brat, ki je bil dotlej v jugoslovanski vojski na nekakšnem vojaškem tečaju. Najprej so jih odpeljali v starejše poslopje v Selnici ob Dravi, v katerem je bila verjetno šola. Ravno so se transportirani pripravljali k počitku, ko je v sobo vstopil partizan in rekel, da potrebuje tri moške, češ da bodo pomagali pri nekem opraviilu. Sinova iz družine Ackerman in Terezijin brat so sedeli na mizi sredi sobe, ko se je brat sam javil in odšel z njimi. Ker ga precej časa ni bilo nazaj, je Terezija pomislila, da nekaj ni v redu. Naenkrat je zaslišala vpitje in kričanje. Očitno so partizani nekoga preteпали. V sobo je prišel partizan in vprašal Terezijo, kako ji je ime. Ko mu je povedala, ji je rekel: „Aha, saj boš ti tudi prišla v Avstrijo.“ Po vsej verjetnosti jih je Terezijin brat med pretepanjem in pripravljanjem na transport na Pohorje prosil, naj vsaj sestro in mamo spustijo v Avstrijo. Od takrat Terezija ni nikoli več videla svojega brata. Odšel je s transportom prej...

„Partizan se je vrnil in zahteval še deset žensk. Z mamo sva šli na hodnik, potem pa so nas odpeljali v sodne zapore v Mariboru. Tam so od vseh zahtevali, naj slečemo obleke. V sobi sem zagledala velik kup oblek, torbic... Prišel je partizan s kovčkom in jemal nakit. Vprašala sem ga, zakaj nas vendar niti ne zaslišijo, pa mi je odgovoril: „Ti boš že zaslišana, kar pojdi naprej!“ Moja mati je bila počasna, ker je imela na sebi dve obleki. Tudi čevlje smo morali sezuti. Začeli so nas zavezovati z žicami. Najprej obe roki, potem pa še nad lakti po dve in dve skupaj. Najprej so me hoteli zvezati skupaj z neko neznano žensko, pa sem jih prosila, naj me če nas že morajo, zvežejo skupaj z mamo. Vsaj to željo so mi izpolnili.“

Moške, ki so se upirali in glasno ugovarjali, so preteпали. Hodnik, v katerem sta stali Terezija in njena mati skupaj z ostalimi ženskami, je bil poln krvi. Postalo ji je slabo in je padla v nezavest. Terezijo je nek partizan polil z loncem vode, da se je osvestila. Potem jo je posadil na stol in ji je pozabil ponovno zvezati obe roki, zavezal jo je samo nad laktom skupaj z mamo. Peljal ju je do glavnih vrat. Bilo je okrog desetih zvečer. Tovornjak je bil pred sodnimi zaporii postavljen tako, da ni bilo mogoče videti, kaj se dogaja. Toda Mariborčani so dobro vedeli... Neki partizan je

medtem zagledal, da Terezija nima zvezanih rok pa se je razjezil. Ko mu je nekdo drug povedal, da ji je slabo, se je še bolj razjezil: „Nič slabo! Naj crkne, še preden jo bomo počili!“ Ker ljudje niso mogli v parih na tovarnjak, so jih partizani sami zmetali na krov.

„Da nismo ležali eden na drugem, smo se postavili na kolena. Ko je bil tovarnjak poln, je odpeljal. Ljudje so se prestrašeni spraševali, kam gremo. Mama mi je rekla, naj moliva. Jaz nisem mogla. Ves čas sem namreč razmišljala, kako bi pobegnila. Precej časa smo se peljali, preden je tovarnjak ustavil. Mami sem rekla, naj poskusi z roko potisniti stransko ogrado, partizan, ki je stražil, pa jo je s puškinim kopitom udaril po lakti. Zmetali so nas s tovarnjaka, tako da smo se komaj pobirali. Po pet parov so nas vodili navkreber. Pot je bila že uhojena, mi pa smo v srajcah in bosi sredi januarske zime hodili v hrib. Pred nami je hodila Breznikova gospa, gostilničarka iz Nove vasi pri Mariboru, z njo pa je šlo zvezano šepavo dekle iz Slovenske Bistrice. Vsake toliko časa sta zato padli. Stražarju, ki je šel za nama z mamo kot za zadnjima v koloni, sem rekla, naj jima vendar pomaga, da bomo lahko šli naprej. Res je stopil k njima in ju začel podpirati. Ko so se že precej oddaljili, sem rekla mami, da imava zdaj priložnost za beg. In mi je odgovorila: „Si neumna, saj naju bodo ubili!“ Komaj sem jo prepričala, da naju bodo v vsakem primeru ubili. Bočno po hribu sva se začeli oddaljevati. Ker je bila moja mama precej debela, sva čez nekaj metrov padli v sneg. Ustrašila sem se, ker nisem vedela, kako jo bom sedaj dvignila, po drugi strani pa sem bila vesela, da sem si lahko s snegom potešila žejo. Nato sva se dvignili in nekaj časa šli, dokler nisva ponovno padli. Samo nekaj deset metrov od naju sva že slišali prve strela.... Skušala sem naju razvezati, pa ni šlo. Splezala sem na mamo in začela z zobmi gristi žico. Zlomila sem si zob, vendar sem ji končno uspela žico toliko razpeti, da sem jo lahko razvezala. Mama je panično začela bežati, tako da sem jo morala poklicati, naj odveže še mene.“

Okrog šestih zjutraj sta prišli v Razvanje. Ker sta bili bosi, sta imeli zaradi zmrznjenih kosov ledu noge povsem krvave. Najprej sta šli h gospe, ki je bila mlekarica in njihova znanka. Nekaj dni sta se skrivali pri prijateljskih družinah in iskali zvezo za prehod čez mejo. Po vseh zapletih sta s pomočjo nekega viničarja, ki je živel ob meji, srečno pobegnili v Avstrijo. Toda Terezijina mati je na Pohorju izgubila svojega najmlajšega sina...

MLADINA, št. 28, Ljubljana, 18. avg. 1989

RAVNO PRED ZORO SO URE IN MINUTE NAJDALJŠE IN SE ZDIJO NESKONČNE. TAKRAT JE TREBA SPET ZBRATI SILE IN PONOVNO OSMISLITI NAPOR.

Dr. Andrej Fink
(Svobodna Slovenija, Buenos Aires, 5. 10. 1989)

Stane Pleško

Resnici ni mogoče zapreti ust

GOVOR V MIDLANDU 1989

Prevzvišeni g. nadškof, čestite sestre, dragi romarji!

Leto za letom se zbiramo pri tem Spominskem križu. Začel je ta romanja pokojni ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman v spomin na čase, trpljenje in žrtve, o katerih je pozneje zapisal: Kdor pa tega ni osebno doživel, ne more verjeti, da je vse to resnično. S podporo svetovnega komunizma, predvsem pa z vojaško pomočjo Zaveznikov, je na Slovenskem zmagala revolucija, ki vedno in povsod ruši stari red in na teh ruševinah začenja graditi novo. Za naš narod je napolnil čas teme in zamočlane zgodovine, kot da se je na zemlji pod Triglavom vse začelo šele z revolucijo. Ne glede na to je škof Rožman, potem ko je zvedel, da je bilo pobite toliko mladine, dejal: Zdaj se za slovenski narod ne bojim več!

Od takrat se je marsikaj spremenilo. Čas je skrhal ostrino bolečine in daljave so olajšale težo, ki je bila med nami in domovino, kateri se nismo nikoli odrekli in smo jo še manj zatajili. Pa vendar smo imeli dostikrat občutek, da so se za nami podrli mostovi in so bile pretrgane vse vezi. Kolikokrat smo bili sami, kot da nas je tudi Bog zapustil. Od vsega nam je ostal samo še spomin, vanj smo se vračali vsa leta in si ga ne pustimo vzeti za nobeno ceno.

Čas je tudi v domovini opravil svoje. Partija se je sprevrgla v novi razred ter prevzela absolutno oblast in posest nad domovino in narodom. Proletariat, posebno delavci, ki so med revolucijo v propagandne namene igrali tako važno vlogo, so postali najbolj izkoriščan družbeni razred. Nedotakljivi upravni aparat je bil vedno številnejši, bilo je govora samo o napredku, o novih pridobitvah, grmadile so se obljube in načrti, življenjski standard pa je padal in toliko obljubljanega raja ni bilo od nikoder.

Napetost med narodom in oblastjo je rastla in grozila. Nujno je moralo priti do razpok, do tistega prvega koraka, ki je sprožil plaz razvoja. Prvi je bil Koebek, ki je — ali na ukaz ali pod težo osebne vesti — javno spregovoril o pokolu domobrancev. Kocka je padla, čas se je po treh desetletjih znova prelomil. Sprožil je nov izliv sovraštva proti emigraciji — nič drugega.

Kmalu se je začelo drugo dejanje, ki je posredno sad našega dela, ki izvira iz naših dolžnosti in zvestobe do mrtvih. Bela knjiga s 13.222 imeni žrtev je prišla v roke filozofinji Spomenki Hribar, na katero je to tako vplivalo, da je sprožila misel o narodni spravi, brez katere — po njenih besedah — narod nima bodočnosti. Drznila se je zapisati, da so bili tudi domobranci sinovi slovenske domovine in so za to domovino iz svojega prepričanja vse žrtvovali. Sledili so novi napadi, tokrat ne samo na emigracijo. am-

pak tudi na one doma, ki so se ogrevali za spravo, v prvi vrsti inteligenca in mladina.

Toda resnici ni bilo mogoče več zapreti ust: čim bolj se je trgala zavesa zaukazanega molka, tem silnejša je postajala misel na svobodo, ki se je izkristalizirala v geslo: Slovenija — moja dežela!

Na vse to ni bilo mogoče molčati, priznati veliko laž revolucije pa tudi ne. Spominjam se, da sem pred nekaj leti bral, kar sem vzel kot nekaj odgovor na vse to, namreč, da se je to zgodilo pod stalinizmom. To je prav taka laž, kot marsikaj drugega, kar je v zvezi z revolucijo. Takrat ni bilo stalinizma ne titoizma, ampak samo komunizem. Pod praporom iste ideologije so komunisti začeli in izvedli revolucijo tudi v Sloveniji in Jugoslaviji. Razne vrste teh -izmov so prišle na dan šele pozneje: stalinizem je iznašel Hruščev, da se je po vsem terorju mogel postaviti na lastne noge, titoizem pa je iznašla jugo-partija, kar naj bi bil dokaz, da je nekaj drugega, boljšega, bolj človeškega. Ko tudi to ni olajšalo bremena stare krivde, so začeli poudarjati revolucijo, ki vedno zahteva žrtve in rodi prekomeren teror na obeh straneh.

Tu se moramo ozreti nazaj in se zamisliti: zgodovina nas uči, da vsaka sila rodi upor; tudi v Sloveniji ga je. Pri analizi rdeče revolucije pri nas pa ne smemo pozabiti na štiri zelo pomembne okoliščnosti: začetek in konec... sredstva in cilji... Če bo zgodovina prezrla vse drugo, se bo ob teh posebnostih morala ustaviti, jih presoditi in izreči svojo sodbo.

Poglejmo začetek! Komunisti so bili proti vojni, ali vsaj proti anglo-ameriški imperialistični vojni. Bili pa so na strani Nemčije, ki je bila pogodbeno vezana na Sovjetsko zvezo. Zato šest tednov, vse do 22. junija, ko je Nemčija napadla Sovjetsko zvezo, niso čutili potrebe po boju proti okupatorju in so celo svoje rojake ovajali Nemcem. Niso se hoteli pridružiti odporiškem gibanju, ampak so začeli svojo fronto, vse druge pa oklicali za narodne izdajalce. Tako so mirni in pošteni slovenski narod ožigosali za narod izdajalcev. Izkoristili so zmedo vojne, kar je po Djilasovi trditvi pglavitni pogoj za začetek revolucije. Do spomladi 1942 so zverinsko pobili nad tisoč ljudi. Ta teror je rodil upor — Vaške straže in pozneje domobranstvo.

Tudi vemo, kakšen je bil konec: popolno fizično uničenje vseh idejnih nasprotnikov in celo takih, ki bi to lahko kdaj postali. Tako so pobili domobrancelj in na tisoče drugih. Ker tem nobeno sodišče ne bi moglo dokazati izdajstva, so jih kot izdajalce pokončali brez sodbe in to že po končani vojni. Ko bi ne bilo nič drugega, bi samo ta zločin dokazal, da smo komunizem poznali, in bi opravičil vsak upor, nastanek VS in domobranstva.

Kaj pa sredstva in cilji? Večina vodilnih komunistov priznava, da je bil njihov edini cilj, borba za oblast. Osvoboditev naroda izpod okupatorja jim sploh ni bila mar. O tem cilju se je Kidrič na enem prvih mitingov takole izrazil: Če po revoluciji ostane samo pet Slovencev, pa bodo ti ko-

munisti, smo dosegli svoj namen... Za dosego tega cilja so se posluževali so se laži, nasilja in umorov. Cilj je posvečeval sredstva. OF je bila samo krinka za izvedbo revolucije ki naj jim zagotovi oblast.

Teh dejstev ne smemo pozabiti!

Lahko pa ta zločin skušamo z božjo pomočjo odpustiti...

To je prvi korak k spravi. Delati za to je velika naloga nas vseh, onih doma in nas izven meja domovine. Brez narodne sprave slovenski narod ne bo preživel. Sovraštvo vodi samo v smrt. Lahko rečem, da smo Slovenci po svetu misel sprave sprejeli z odprtim srcem, kajti nič večjega ne moremo doprinesti, kot da na razvalino, katero je ustvarilo sovraštvo, postavimo ljubezen, ki naj prižge upanje v lepšo bodočnost. Sprva pa ne sme biti samo v besedah, čeprav jo mnogi izgovarjajo in iskreno želijo. Sprva mora biti podprta z dejanji. Najmanj, kar smemo po vsej pravici zahtevati je priznanje krivde in kesanje nad storjenim zločinom. To ni klic na maščevanje to je želja po pravici ki prihaja... prihaja za tiste ki se je boje in za vse one ki so že v tistih majske in junijskih dneh maščevanje prepustili Njemu, ki pozna vsako našo misel in ve za vsako še tako skrito dejanje.

Vsi pa niso takih misli... Ko je Kocbek spregovoril o „krivdi, naši veliki krivdi“ — so nanj planili, nas pa po svoje opsovali. Ko je Hribarjeva zapisala besede o narodni spravi, kot o edinih vratih, ki vodijo v bodočnost — so jo vrgli iz partije. Poleg množice drugih jima je sledil dr. France Bučar in pribil: „Če hočemo naprej, moramo napraviti pošten obračun o tem, kar je bilo. Pošten obračun. Merilo presoje so na eni strani vrednote, ki so nad časom, in na drugi strani čimbolj tenkočutno zaznavanje tistega, ki prihaja. To so resnično usodne odločitve.“ Na vse to je padel uradni molk partije.

Toda čas teče naprej. Kljub neugodnim vetrovom je na ljubljanskih žalah zrasla „lipa sprave“, ob kateri so se letos prvič zbrali svojci pomorjenih domobrancev in tudi njihovi morilci... Res, to lipo hočejo zdaj presaditi drugam, toda simbola sprave ne bo nihče več izruval iz src slovenskih ljudi.

Tudi mi smo na tem kraju letos dodali dva kamna. Na prvem je napis „Cerkno“, v spomin na vse žrtve Primorske, katere cenijo na štiri tisoč; na drugem je „Glinje“, kjer je bilo v dneh velikega obračuna umorjenih 17 ljudi. Ta simbolika pa ima lahko še drug pomen: nekdanji izrazito slovenski Trst je Kardelj zavrgel, ker mu je bilo vseeno, če pride pod Italijo, ki bi po njegovem itak morala postati rdeča — mi pa ga štejemo za našo posest. In Koroška, ki je bila prodana za ceno vrnjenih domobrancev je, čeprav pod Avstrijo, del slovenske zemlje, kjer žive slovenski ljudje. Tako je na tem kraju združen spomin na vse žrtve od Trsta do Prekmurja, od Koroške do Bele Krajine.

Tudi sicer je danes za nas poseben dan. Med nami je ljubljanski nadškof, dr. Alojzij Šuštar, ki je prišel, da bi nas povezal med seboj in z

domovino. Prevzvišeni, hvala vam za tako dragocen zgled, kako moramo biti eno, ko gre za iskanje resnice! Ozrimo se na križ in se spomnimo vseh padlih, med njimi tudi 79 duhovnikov in bogoslovcev, ki so zaradi zvestobe križu morali na Kalvarijo. Upam si trditi, da se je ravno ob teh žrtvah slovenski narod preklal na dvoje. Prosim Vsemogočnega, morda bomo morali še dolgo padati na kolena in dvigati roke, a ne nehajmo prositi, naj prelita kri naših bratov in sester združi, kar je razdvojeno; prosimo tudi Boga, naj tistim, ki vodijo usodo naroda, dá moč in modrost, da bo tudi v domovini na znane in neznane grobove kmalu postavljen križ, ob katerem bo narod svobodno in brez strahu prižgal svečo miru in spravi med brati...

S O D B A

Tik pred izročitvijo gradiva v tiskarno smo bili obveščeni, da je brig. Tolby Low, sedanji lord Aldington, v Londonu dobil proces, ki ga je sprožil proti Nigel Wattsu in Nikolaju Tolstoj, ker jima ni uspelo dokazati njegove osebne krivde za izročitev v smrt desetisočev ruskih kozakov in slovenskih domobrancev v Vetriju meseca maja 1945. — Watts in Tolstoj sta proti sodbi vložila priziv, za katerega jima želimo več uspeha.

Ker trenutno še ne poznamo podrobnosti, se za sedaj vzdružujemo širšega komentarja. Tri stvari pa lahko že ugotovimo:

1. — Izid procesa je bil od vsega začetka negotov že zato, ker so Angleži za sebe sprejeli načelo, da svojih podanikov ne sodijo zaradi vojnih zločinov, ki so bili nad drugimi državljani storjeni v tujini. Njih poznano zgodovinsko vodilo je: Wrong or right — my Country! (Narobe ali prav — moja domovina!) — Nauk za rodove, ki bodo gradili novo Slovenijo!

2. — Zato smo ne glede na izid procesa Slovenci za večne čase Nikolaju Tolstoju dolžni globoko hvaležnost, da je našo narodno tragedijo kljub temu in povrh še navzlic zaroti molka postavil na svetovno pozornico.

3. — Ker bo sedaj moral sam plačati visoke stroške, smo še bolj kot doslej dolžni prispevati v Tolstojev sklad.

PREDPOGOJ ZA SPRAVO JE PRAVIČNA MORALNA, DUHOVNA PATRIOTIČNA OCENA, KAKRŠNO ZASLUŽIJO DOGAJANJA MED ŠTALINISTIČNO REVOLUCIJO, SPROŽENO ZA ČASA SOVRAŽNE OKUPACIJE NAŠE DOMOVINE.

DOKUMENT ZA NAŠO KULTURNO ZGODOVINO

Tik preden je dne 3. julija 1989 v Belgiji zatisnil izmučene oči naš izredno navdihnjeni pesnik in naš nepozabni domobranski soborec Dimitrij Jeruc, je svojemu prijatelju v Kanadi napisal pismo, ki ga ohranjamo kot prispevek za našo kulturno zgodovino. — Op. ured.

Dragi moj soborec Ivan!

Pri meni je veliko novic, ne začudi se, prosim. Napravil sem testament, vse svoje slovenske knjige in drugo ropotijo sem zapustil nekemu svojemu „novopečenemu“ sorodniku. Ta mladi Slovenec, ki živi poročen z Belgijko, je svak moje nečakinje. Lani se je poročil in bil pri meni dvakrat na obisku. Za prvi maj sta šla z ženo domov, pri Stični, nista se oglasila, čeprav sem ga pismeno poprosil. Nazaj gredé se tudi ni oglasil, na tri pisma mi ni odgovoril. Včeraj sem ga pismeno postavil ob zid, če tudi to pot ne bo odgovoril, bom spremenil testament in vse svoje slovenske knjige zapustil ali: „černetovi knjižnici“ v Trstu ali pa tukajšnji kraljevski biblioteki. Francoske knjige sem zapustil svoji lepi bolničarki, ki tako skrbi zame.

To je ena novica. Druga, bolj vesele narave: Stopil sem v stik z izdajateljskim podjetjem v Parizu, ki bi rade izdale moje francoske pesmi. Če bo do tega prišlo, bodo pesmi ne samo natiskane, temveč bodo dobile, zbirka namreč, veliko publiciteto preko francoske televizije in po časopisju. To je moja velika moralna zmaga, posebno, če pomislim, da me doma kot pesnika popolnoma ignorirajo. Slovenski emigrant in njegove francoske pesmi bodo izšle v Parizu! Seveda, stvar še ni v žaklju, toda njihovo pripravljenost ima. Če razumeš francoščino, Ti bom poslal fotokopijo njihovega pisma, oziroma predloga. Natisnili bodo 1000 izvodov, napravili reklamo, dobil bom od vseh prodanih izvodov 60% honorarja in 100 izvodov za moje znanke in prijatelje. Seveda, do natisa ne bo prišlo pred septembrom, ker bodo skoro poletne počitnice. Iščem na vse strani ljudi, ki bi mi pomagali, da do tega pride, ker moram plačati za natisk. A moralna zmaga je tu!

Z zdravjem sem kot vedno; muči me artroza in če se pripravlja na dež, prsna angina itd. Jaz sem tu v domu edini, ki še kaj umsko dela. Skoro vsak dan napišem po eno francosko pesem svoji bolničarki. Kuverto s pesmijo dam pod blazino in ona vsak večer sama vzame. Kakšna romantika! Sto let prepozno sem se rodil.

Kako si pa Ti kaj z zdravjem? Upam, da Ti ni sile. V Argentini je velika ekonomska kriza, kot berem v belgijskih časopisih. Upam, da naših soborcev ne bo preveč obrala in odrla.

Oglasi se kaj, prosim!

Prisrčen borčevski pozdrav,

Tvoj vdani

Jeruc

Nikolaj Tolstoj:

MINISTER IN POKOLI

(Nadaljevanje)

Drugi del pogodbe je govoril o „vrnitvi jugoslovanskih državljanov“ in se glasi takole:

5. korpus bo vrnil vse jugoslovanske državljane, ki so se v uniformah borili na strani Nemcev, in vse, ki so tem služili (camp followers), in se zdaj nahajajo na teritoriju 5. korpusa. Vključeni so:

Ustaši,
domobranci,
četniki,
nedičevci,
belogardisti;

skupaj približno 18.581, od teh je bilo 3.010 že vrnjenih 4. jugoslovanski armadi.

Nadaljnja evakuacija naj bi bila:

10.000 4. jugoslovanski armadi preko Podrošce, kot je že urejeno;

5.500 3. jugoslovanski armadi preko Pliberka

V tem izvršnem povelju je brigadir Low svojo prejšnjo opredelitev „vsi Jugoslovani“ spremenil tako (kakor pravi danes), da je bolje izrazil Robertsonovo pooblastilo. Toda, dočim Robertson govori izključno o Jugoslovanih, „ki so služili v nemški vojski“ — je Lowova razdelitev pisana tako, da vključuje „vse Jugoslovane, ki so bili v uniformah in so se borili na strani Nemcev“. Ta označba bi lahko (in v resnici tudi je) zajela kogarkoli v kakršnikoli uniformi, ki se je boril proti sovražnikom Nemčije, to je proti Titovim partizanom. Tako so bili četniki, ki so nosili uniforme kraljeve jugoslovanske vojske in niso padli pod Robertsonovo definicijo, tudi vključeni v Lowovo razdelitev.

Poleg tega je definicija tistih, „ki so služili uniformirancem“ (camp followers), zajela na tisoče civilistov. Ta ni nastala zaradi spregleda ali površnega izražanja, kajti tisto jutro je 6. divizija dobila vprašanje: „Ali naj Titu izročimo tudi 6.000 slovenskih civilistov?“ Ob 2. uri popoldne je divizija odgovorila: „Če se lahko klasificirajo kot 'camp followers', lahko spremljajo svoje vojake v Jugoslavijo.“ Beseda „camp follower“ pomeni tistega, katerega zaslužek je odvisen od vojaščine.

Jugoslovanski general Kostja Nadj, ki je bil takrat komandant 3. armade na avstrijski meji, nam je pred kratkim razložil jugoslovansko pojmovanje teh pogajanj. Kot se on spominja, je

jugoslovanska delegacija prišla na obalo Vrbskega jezera, kjer

je bila komanda generala Keightleyja, nastanjena v luksuzno opremljenih vozovih. Polkovnik Ivanović je odločno izjavil, da je pripravljen tvegati nov konflikt (če bi bilo to potrebno), da uveljavi svoje pravice (za izročitev četnikov in ustašev). Keightley je Ivanoviću in Leontiću obljubil najožje sodelovanje. In takrat sta Keightley in Ivanović izdelala in podpisala dogovor, da bodo vsi „quislingi“ iz Jugoslavije brez izjeme predani vojski maršala Tita. In to tudi tisti, ki so se že predali zaveznikom.

Izgleda, da ni nobenega razloga dvomiti v točnost tega poročila. Ivanovićevo mišljenje, da so Angleži klonili iz strahu pred jugoslovanskim orožjem, je kar verjetno. Čisto mogoče je, da je on tako zagrozil in smatral te grožnje za uspešne. V resnici pa je bilo vse, kar je Ivanović dosegel, določeno že najmanj dva dni prej, to je 17. maja. Najbolj zanimivo je, da Lowov načrt, vrniti četnike in Slovence dodatno k Hrvatom, ni bil posledica jugoslovanske zahteve. Ivanović je 19. maja z grožnjo zahteval samo to, kar je Low sklenil že 17. maja.

To „razširjenje“ različnih kategorij, ki naj bi bile vrnjene v tem primeru v Jugoslavijo, se časovno ujema z odločbo odbiti preiskavo Kozakov in služi kot potrdilo, da je bil 5. korpus v navdušenju, da vrne čim večje število beguncev, pripravljen podaljševati, ignorirati ali se celo upreti povelju.

V zvezi s tem dogovorom lahko opazimo končni namen. V krogih 5. korpusa je vladalo mnenje, da se dve glavni točki Low-Ivanovićeve pogodbe nanašata druga na drugo. Kot je Nigel Nicolson takrat zapisal: „Kot zdaj že ves svet ve, je Tito pristal umakniti svoje partizane s Koroške dne 21. maja... Kot naš prispevek k dogovoru je bilo odloženo, da vrnemo vse jugoslovanske ujetnike, ki so v naših rokah in so bili nenaklonjeni njegovega gibanju.“ Kot rezultat tega so se mnogi vojaki, sicer z nejevoljo, sprijaznili z idejo sodelovati pri operaciji, ki se je sicer zdela neupravičena in nečloveška.

Dejansko pa so bile te govornice neresnične, ker izročitev ujetnikov ni imela nobene zveze z umikom partizanov s Koroške. Kasneje bomo videli, da je bila samo „višja sila“ in nič drugega, vzrok partizanskega umika. Zaenkrat naj zadostuje, če se spomnimo, da se je Low odločil za izročitev najmanj dva dni pred sklenitvijo dogovora in da so partizanski odposlanci dospeli 19. maja, ne da bi vedeli, da je bil dogovor sklenjen. Danes se zdi, da je Lowov spomin glede tega dogodka zmeden. Meni je trdil, da ni res, da bi bila tu kakšna mešetarija: „Kot se spominjam, se kaj takega absolutno ni zgodilo!“ Vendar pa je pisateljici Nori Beloff v decembru 1983 prav tako kategorično izjavil, da je kupčija v resnici obstojala in da je to bila edina pot — vredna obžalovanja, toda neizogibna —, da se prežene Titove partizane iz Koroške. Tudi v neki drugi pomembni zadevi se zdi, da spomin Lowu ne služi prav. V nagovoru dijakom Winchester Collega dne 1. marca 1985 je poudaril tole točko:

V razpravi na BBC televiziji sem bil vprašan, če bi izdal

isti nalog (to se pravi, če bi general Keightley izdal iste odredbe) za vrnitev Jugoslovancev v Jugoslavijo, če bi vedeli, da bodo pomorjeni. Jaz sem takoj odgovoril, „seveda ne“. Najti bi morali drug način, kako spraviti na desettisoče Jugoslovancev v nemških uniformah in njihove spremljevalce v kak drug del Avstrije.

Iz dokazov je razvidno, da partizanski oficirji, ki so se pogajali z Lowom, niso prav nič prikrivali, da hočejo begunce nazaj zato, da se bodo nad njimi maščevali. General Kostja Nadj, komandant jugoslovanske 3. armade, čigar poročilo je bilo že prej omenjeno, se spominja, „da zavezniki niso niti za trenutek oporekali našim pravicam, da kvislinge kaznujemo za njihove vojne zločine“, kar gotovo pomeni, da je bil ta načrt vključen v pogajanja. V poročilu dogovora med Lowom in Ivanovićem pa Nadj vse begunce, ki so bili v angleških rokah, označuje za kvislinge.

Prva stopnja tega procesa, to je izročanje Hrvatov, je trajala od 19. do 24. maja. Videz je, da ni bilo treba uporabljati sile, ker so dejansko vsi nasledli zvijači in so bili prepričani, da gredo v Italijo. Zato se ne more zagotovo reči, kakšen vtis so te izročitve napravile na štab Osme armade.

Po drugi strani pa je razvidno, da se je 5. korpus trudil preprečiti vsakršen pripetljaj, ki bi obrnil pozornost na to, kar se je dogajalo. Gospa Zdenka Palić-Kušan je bila takrat mlado dekle med begunci, ki so odšli iz Zagreba 6. maja. Skupina sedem- ali osemsto beguncev, med katerimi se je nahajala, je 10. ali 11. maja prišla v Krumpendorf, ki leži ob Vrbskem jezeru. Bili so izčrpani in lačni. V vasi ni bilo dobiti nobene hrane,

tako smo bili naslednjih pet ali šest dni obsojeni na stradanje. Živelimi smo ob pičlih obrokih nekaj fižolov na vsakega in neke vitaminske in kalcijeve tablete, katere je avto Rdečega križa stresel na cesti. To nas je rešilo. Kraj, kjer smo se ustavili, je bil ob glavni cesti, malo odmaknjen od jezera. Na drugi strani ceste je bila majhna železniška postaja za Krumpendorf, ki še danes stoji.

Za železniško postajo je bilo prostrano pobočje, kjer se je še pred nami nastanila druga skupina beguncev, sami vojaki in oficirji, ustaši in domobranci. Prebivali so pod šotori, ki so bili postavljeni 200 do 300 metrov od nas, samo cesta nas je ločila. Za njihovim taboriščem je bilo jezero. Računam, da jih je bilo kakih tisoč...

Nekako sredi maja so obe taborišči obkolili partizani. Vsak se je bal najhujšega. Tretji dan tega obleganja so partizani skrivnostno izginili in civilisti so se odločili, da pošljejo odposlanca na angleško komando v Celovec v upanju, da dobe azil. Angleška vojaška policija je dovolila, da se odpravi delegacija treh: dva oficirja in duhovnik. Njihov odhod je tra-

jal od 8. ure zjutraj do 8. ure zvečer. Samo s trdovratno vztrajnostjo so končno uspeli dobiti dovoljenje in so bili sprejeti od nekega zelo zaposlenega oficirja v mestni hiši (verjetno nekdo od zvezne komande). Končno so se vrnili v taborišče, negotovi, če je bilo njihovo poslanstvo uspešno ali ne. Tisto noč nihče ni spal, naslednjega jutra pa so bili vsi razburjeni, ko so v sosednjem taborišču zaslišali tovarnjake. Zdenka in njena sestra sta tekli tja, da vidita, kaj je. Hrvaški vojaki in domobranci, vsi srečni, so bili z angleškimi tovarnjaki odpeljani proti Celovcu. Ko sva jih spraševali, kam gredo, so odgovarjali, da se selijo v pravo vojaško taborišče pod angleško upravo. Prevoz je trajal ves dan. Zvečer so prišli na vrsto civilisti. Naloženi so bili na tovorni vlak, ki je odpeljal v noč. Bali so se, da jih bodo odpeljali partizanom, toda zanje se je zgodba srečno končala. Odpeljali so jih v taborišče v Italijo, kjer so bili varni pred izročitvijo. Vojaki pa, kot so zvedeli pozneje, so šli na žalostno pot skozi tunel pri Področci, ki se je končala s klanjem na Jesenicah in v Kranju, za preživele pa na strašnih „smrtnih pohodih“.

Zdenka Kušan ni nikoli odkrila vzroka za to rešitev, katero si razlaga kot nekaj edinstvenega. Korpus je odredil, da bodo vsi Hrvati vrnjeni, toda vztrajna prošnja jih je rešila. Vse, kar moremo reči, je, da to služi za vzorec čudnega postopanja, kako je poveljstvo 5. korpusa hitro popustilo pri nezakoniti operaciji, kadarkoli bi ta mogla izzvati kakšno nezaželeno pozornost.

Izročitev Hrvatov se je izvršila šele potem, ko je Field-Marshal Alexander 17. maja izdal odlok, po katerem naj se vsi Jugoslovani zadrže kot „predane sovražne osebe“, dokler se njihova usoda ne odloči na višji, državni ravni. To je bila šele predigra večjega in prav tako tragičnega postopka, s katerim so bili četniki in slovenski domobranci vrnjeni v roke njihovih sovražnikov. V vojaškem dnevniku 5. korpusa za 24. maj je laconično zapisano: „Izročitev Hrvatov je končana. Izročitev Srbov se je začela“.

Hrvati so bili v marsikakšnem pogledu poseben primer. Hrvaška je bila v vojni nemški zaveznik in je služila Nemcem. Znano je bilo, da so ustaši zagrešili strašne zločine nad Srbi, posebno v času, ko so ustanavljali svojo neodvisno državo. Poskusni beg velikega dela njihovega naroda v Avstrijo v drugem in tretjem tednu maja 1945 je bil takega obsega, da ga angleške vojaške oblasti niso nameravale prevzeti.

Izgleda, da je bil odlok, katerega je 14. maja izdal general Robertson, odgovor na to množično selitev. V njem Robertson odreja, da morajo biti vse osebe jugoslovanske narodnosti, ki so služile v nemški vojski in so se predale, izročene Jugoslovanom. Ta odlok se je v glavnem, če ne izključno, nanašal na Hrvate in je Alexandru Kirku zagotavljal, „da so četniki izvezeti“. Končno, v napačnem prepričanju, da so se Hrvati že predali Osmi armadi, je maršal Alexander poslal Titu obvestilo, v katerem mu je ponudil njihovo takojšnjo izročitev,

Ko je general McCreery dne 17. maja od Alexandra prejel novo odredbo, v kateri ukazuje, da se četnike in ubegle Jugoslovane preseli v Italijo, si je lahko razlagal, da ta nova odredba ne zabranjuje nadaljnega izročanja Hrvatov, ki so bili na ozemlju 5. korpusa. Možno je tudi, da je bil prepričan, da se razočarani Hrvatje sploh niso upirali vrnitvi. V koliko je vedel za metode, ki so jih pri vračanju uporabljali, pa ne moremo vedeti. Je pa zanimivo, da je samo ena skupina Hrvatov odločno nasprotovala na komandi in to je bila grupa, v kateri je bila Zdenka Kušan; tem je bilo končno prizanešeno in poskrbljeno, da so jih v 24. urah preselili.

Zelo različno od uradnega zadržanja napram Hrvatom je bilo mnenje o beguncih, posebno o Srbih in Slovencih, ki so od 12. maja taborili v velikem taborišču v Vetrinju, južno od Celovca. Od kje in kdaj so prišli tja, je bilo povedano v 2. poglavju. Brigadir Verney, poveljnik First Guards, se spominja:

Na odprtem polju smo pripravili velikansko taborišče in v njem zbrali kakih 48.000 ljudi z njihovo živino, ovcami, starčki in otroci. Vodil ga je nemški štab s pomočjo ruskega štaba. Vse je potekalo gladko, ker so vsi poznali moje pravilo: kdor ne bo ubogal, ne bo jedel! Nadzoroval ga je navaden angleški kapetan brez posebnih izkušenj in vse je potekalo zelo dobro.

Taboriščniki so bili več kot zadovoljni, da so se uredili v tem zasilno urejenem domu, vzdrževali so notranjo disciplino, ki je zahtevala malo ali pa nič angleškega vmešavanja. Le zaradi sovražnih nastopov Titovih partizanov so morale biti okrog taborišča nameščene angleške straže. Že 12. maja zvečer je partizanski tovornjak peljal zelo hitro po cesti in streljal na skupino nemških oficirjev, ki so sedeli na nasipu. Čez dva dni je prišlo poročilo:

Jugoslovani se zelo zanimajo za veliko begunsko taborišče v Vetrinju. Dva tovornjaka, na vsakem po dvajset mož, sta danes zjutraj vozila po cesti okrog taborišča, kot da bi si natančno ogledovala njegovo lego. Kasneje zvečer so v taborišču res našli nekaj partizanov in, ko so bili ustavljeni, so enostavno odgovorili, da gledajo za primeren nemški tovornjak, da bi ga odpeljali s seboj. Prisotnost treh oklopnih vozil ob robu taborišča pa je kazala na hudoben namen, zato je bila poslana skupina Derbyshire Yeomanry, da jim je sledila.

Na dan 20. maja je bilo v Vetrinju 10.170 slovenskih domobrancev in 2.426 srbskih četnikov (vključno šest sester Rdečega križa). Slovenski civilisti, ki so bili nastanjeni ločeno v bližini, pa so šteli: 2.450 mož, 3.000 žena in 550 otrok. V celoti je vetrinjsko taborišče štelo 19.000 duš.

Vse odkar so pred desetimi dnevi prišli begunci, so po taborišču krožile različne govorice. Po eni strani si ni bilo mogoče misliti, da bi Angleži, ki so sprejeli njihovo predajo, imeli v načrtu, da jih izdajo partizanom. Slovenci in Srbi so skozi dolga leta vojne željno pričakovali anglo-ameri-

ških osvobodilnih čet. V prvi svetovni vojni so se Srbi pogumno borili na strani zaveznikov in leta 1941 so se odzvali angleškemu pozivu ter preklikali pakt z nacistično Nemčijo. Posledice tega so bile strašne, toda oni niso nikoli dvomili v končno zmago zaveznikov, ali da bi zavezniki ne uvideli, da je v njihovem lastnem interesu, podpirati evropske kulturne, verske in politične ustanove proti barbarskemu napredovanju vzhodnega totalitarizma. Poleg pogumnega odpora proti skupnemu sovražniku so srbski četniki in slovenski domobranci pogosto tvegali svoja lastna življenja, ko so reševali angleške in ameriške pilote, ki so bili sestreljeni nad jugoslovanskim ozemljem.

Vredno je omeniti, da, čeprav je bil Tito angleški zaveznik, so bili angleški vojaki zelo odločni, ko so partizanom preprečevali izvajati krutosti nad neoboroženimi begunci in so pogosto kazali odkrit odpor nad obnašanjem nediscipliniranih titovcev. O Damjanovičevih četnikih, ki so se predali, prebivalci vetrinjskega taborišča niso vedeli nič točnega, toda zdelo se je zagotovo, da so jih Angleži vzeli pod svoje varstvo. Polkovnik Tatalović, komandant treh četniških polkov in dr. Jože Basaj, predsednik SNO (Slovenski narodni odbor) sta brigadirju poslala prošnjo. Tatalović zahteval, da se njemu in njegovim vojakom dovoli pridružiti se Damjanoviću v Italiji, medtem ko je dr. Basaj razložil, da slovenska vojska ni nikoli sodelovala z Nemci in se je borila samo za zaščito in za svobodo svoje domovine.

Nigel Nicolson, ki je prošnjo prejel, je pozneje pripomnil:

V eni sami točki so si bili vsi edini: to je bil njihov strah, da bi jih vrnili Titu — to pa je bilo prav tisto, kar je bil naš namen. Tega jim nismo povedali, dokler niso sami videli partizanskih stražarjev, ki so stopili na vlak. V Vetrinju smo dovolili, da so ostali v blaženi nevednosti, ker je bilo taborišče preobsežno, da bi ga ogradili z žico, ali da bi jih naše patrole imele pod stalno kontrolo. To je bil pogled, ki ga ni bilo videti od prvih starih filmov iz let, ko so v Ameriki našli zlato (Goldrush); cele slovenske vasi s konji in otroki (konji so vedno dobili najboljše prostore) so bile tesno natrpane na valoviti planjavi. Ženske so ostajale pri svojih otrocih in kuhinjskih loncih, moški pa so se zbirali z ozirom na njih narodnost in korakali v velikih bataljonih ob spremljavi balkanske godbe. Ni bilo prijetno razbiti to domačnost, pobiti njihove konje za hrano, njih družine pa poslati v kruto ujetništvo. Toda — dali smo besedo Titu in sprejem, katerega so jim titovci pripravili, nam je dajal upanje, da njihova usoda ne bo pretrda.

Nicolson danes mirno priznava, da so bile te zadnje besede bolj pobožne želje kot pa prepričanje. Dejansko je odkrito poročilo v njegovem Sitrep-u (dnevno poročilo) od dne 18. maja, kjer je ves postopek imenovan

kot „do skrajnosti neokusen“, vodilo do ukora in je bil Nicolson odstranjen od nadzorstva te operacije.

Toby Low, kot smo videli, je s polkovnikom Ivanovičem na konferenci dne 19. maja podpisal pogodbo, s katero je prevzel odgovornost za vrnitev vseh Jugoslovanov, ne glede na narodnost, starost ali spol. Njegova odločitev, pogajanja in dogovor — je bilo vse narejeno v nasprotju z Alexandrovim odlokom z dne 17. maja in brez kakšnega odobrenja Osme armade. Poročila o dogodkih so kmalu prišla na poveljstvo 8. armade in 21. maja je McCrery odposlal obvestilo na AFHQ:

Veliko važnih vprašanj stalno nastaja glede postopanja z raznimi narodi, tako vojaških oddelkov kakor tudi drugih. Zadeve so zapletene, ker se tako vojaki kot civilisti stalno sklicujejo na diplomatske privilegije. Nujno je, da se načela tako uredi, da bodo sedanji problemi razjasnjeni in principi točno začrtani. Če mogoče, naj se k temu štabu pošlje zastopnik, ki bo reševal nepredvidene probleme.

Naslednji dan, dne 22. maja, je Alexander odgovoril: Odločitev na vaše vprašanje z dne 21. maja se rešuje na tej komandi. Obveščeni boste nemudoma in po prejemu se boste lahko odločili, če še potrebujete zastopnika, ki ga zahtevate.

Če je ta razlaga dogodkov do zdaj pravilna, bi moral ta odgovor v 5. korpusu povzročiti skrb. Alexandrove želje so bile do zdaj že znane, ker je 17. maja izdal strogo prepoved repatriirati Jugoslovane. Najmanj, kar lahko rečemo, je, da je neverjetno, da bi Aleksander svojo odločbo zdaj spremenil. Nasprotno, nova odločba bi brez dvoma potrdila obstoječi AFHQ postopek na način, da bi ga bilo nemogoče prezreti.

Low je takoj reagiral. Čim je bil obveščen o tem nevarnem razvoju, je takoj stopil v stik z 8. armado, poudarjajoč potrebo, da se sprejme postopek, ki ga je on zagovarjal, in nujnost takojšnje odločitve. 8. armada je na AFHQ poslala ponovno brzojavko:

Pošilja: Poveljstvo 8. armade

Za: AFHQ

Osebo generalu MacLeod, ref. 77268 o 17 (Alexandrova prepoved izročanja). Pogajanja med 5. korpusom ter 3. in 4. jugoslovansko armado predvidevajo izročitev vsega vojaštva nazaj v Jugoslavijo in precejšnje število jih je že bilo vrnjenih v skladu z AFHQ 75383 z dne 14. maja (Robertsonov odlok predati Jugoslovane Titu). Smatramo za važno, da se postopek nadaljuje in da se vse jugoslovansko vojaštvo preda Jugoslovanom. Namestnik poveljnika 3. jugoslovanske armade je zdaj postavil vprašanje o vrnitvi vseh Jugoslovanov, vključno bivših vojnih ujetnikov, prisilnih delavcev in vseh drugih beguncev, vključno četnikov. Prosim za takojšnje pooblastilo, da se vse te grupe izroči, ker se odločitev zahteva ta večer. Ta postopek

naj se nanaša na vse osebe, rojene v mejah zavezniške države pred letom 1939. Vsi ti naj bi bili vrnjeni zavezniški državi, razen tistih, ki so zadržani zaradi prestopkov proti Britancem.

Za 5. korpus: Ne povzeti nobene akcije, dokler AFHQ ne odgovori na ta telegram.

Zapleti tega telegrama so jasni in odkrivajo različne poglede 8. armade in 5. korpusa. McCreeryjeva informacija o stanju na teritoriju 5. korpusa, katero je dobil od Keightleyjevega glavnega štaba, vsebuje resne pomanjkljivosti in zavijanja besed. Nič ne razlikuje med Hrvati na eni ter med Srbi in Slovenci na drugi strani. Vsi so bili vrženi v en koš pod enostavnim imenom „jugoslovansko vojaštvo“. Namen te prevare je jasen: dosedanje operacije so bile upravičene na podlagi Robertsonovega odloka AFHQ FX 75383 z dne 14. maja; odločba, ki je bila omejena na „Jugoslovane, ki so služili v nemški vojski“, to je Hrvate.

Low razlaga, da je kot posledico tega odloka 5. korpus pooblastil (po pogodbi s 3. in 4. jugoslovansko armado), da poskrbi za vrnitev vsega vojaštva v Jugoslavijo. Dejansko pa smo videli, da so bile določbe dogovora veliko bolj obsežne: vsi Jugoslovani, vključno civilisti, bodo izročeni, in predhodna navodila za to so bila izdana 6. oklopni diviziji, predno sta se Low in Ivanović sestala.

Vendar, štiri dni kasneje, dne 23. maja, je 8. armada od 5. korpusa zvedela, da je polkovnik Ivanović zdaj načel vprašanje vrnitve Jugoslovancev, vključno četnikov. In vendar je bilo to že vse sklenjeno v pogodbi 19. maja (kjer so četniki posebej omenjeni). Namen to prikazati kot popolnoma novo stvar, je jasen: zahtevati takojšnje pooblastilo za vrnitev vseh grup, ker se je „odločitev zahtevala še ta večer“. Naglica je bila najvažnejša, toda v arhivu 5. korpusa ni najti ničesar, kar bi nam pojasnilo, zakaj je moralo tako biti — razen AFHQ telegrama od prejšnjega dne, da bodo točna navodila „nemudoma pripravljena“, kar bi 5. korpusu v tej zadevi zvezalo roke.

Zadnji stavek Osme armade z dne 23. maja tudi kaže, da nobena Lowova priprava (zaključene prav tisti dan) za izročitev beguncev iz Vetrinja do takrat od MacCreeryja ni imela nobenega pooblastila. AFHQ je Osmi armadi odgovoril še isti dan, kot je bilo zahtevano, s sledečo informacijo:

Stroga tajnost. Št. 6604.

Za: Akcija: Štab 8. armade

Informacija: 15. armada Gp, štab 5. korpusa.

Od: AFHQ cite FHGAB FX 80836 23rd.

Ref.: Štab 8. army A4113 of 23 May (4278).

Soglašamo, naj bodo vsi Jugoslovani na ozemlju 8. armade vrnjeni v Jugoslavijo, razen če bi bilo treba uporabiti silo. V tem slučaju naj se z njimi postopa v soglasju z AFHQ 77268, od 17. maja.

(Sledi)

33. redni letni občni zbor Tabora ZDSPB

V soboto, dne 2. septembra 1989 se je v Triglav parku v Milwaukee, ZDA, vršil 33. redni letni občni zbor naše organizacije. Zbora se je udeležilo lepo število članov iz Milwaukeeja in bližnjega Chicaga. Prišli so tudi člani iz Clevelanda, Toronta, Montreala in tudi vsem poznana bolniška sestra, gđc. Ivanka Primožič iz Rochestra. Navzoče so bile tudi mnoge gospe naših članov iz Milwaukeeja, ki so vsestransko poskrbele, da se je lahko pošteno „podprl“ vsak, ki je prišel na zbor.

Ob 6. uri je bila večerja, potem pa smo se v zares prikupni dvorani zbrali na občni zbor. Najprej je predsednik tamkajšnjega društva, g. Franjo Mejač, pozdravil zborovalce, vse, od blizu in daleč, posebej je omenil našega predsednika dr. L. Kolmana, ki je držal besedo in po treh letih spet sklical zbor v Milwaukee. Zahvalil se je predsedniku Triglav parka, da nas je za to priliko tako velikodušno sprejel. Potem je predal besedo g. Kolmanu, ki je začel zbor z molitvijo, v kateri se je spomnil vseh pokojnih članov.

Za zapisnikarja je bil imenovan g. M. Pust. Predsednik je ugotovil, da so zastopane vse organizacije, razen Windsorja.

Sledilo je branje zapisnika 32. občnega zbora, ki je bil sprejet brez popravkov ali pripomb.

Za tem so bila poročila odbornikov glavnega odbora:

poročilo tajnika (F. Slak);

poročilo blagajnika in socialnega referenta (I. Palčič);

poročilo konzorcija revije Tabor (inž. A. Matičič);

poročilo zgodovinskega referenta (S. Pleško);

poročila krajevnih društev (Cleveland, Milwaukee, Toronto, Argentina, Montreal);

posebno poročilo o Tolstojevem skladu (I. Palčič);

poročilo predsednika (L. Kolman);

poročilo nadzornega odbora je namesto bolnega M. Dolinarja podal g. M. Pust, ki je tudi predlagal razrešnico dosedanjemu odboru.

Predsednik je naznanil, da je dosedanji odbor (razen zgodovinskega referenta, katerega je zamenjal g. Ivan Korošec iz Argentine) pristal, da ostane še za dobo dveh let, zato so volitve nepotrebne. Vprašal je zbor, če ta odbor sprejme, kar so navzoči potrdili s ploskanjem. Predsednik Kolman se je zahvalil za nadaljnje zaupanje.

Pri slučajnostih je S. Pleško prebral posebno resolucijo z ozirom na politični položaj v domovini. Po kratki debati se je pokazalo, da je večina za nekatere spremembe, zato je zbor pooblastil novi odbor, da to naredi, potem pa resolucijo objavi v AD, SD in Taboru.

S tem je bil uradni del občnega zbora končan ob 9. uri zvečer. G. Mejač je predlagal, naj bi šli vsi k domobranskemu križu in tam zmolili desetko rožnega venca. Dodali smo še pesem Oče, mati, bratje in sestre... in tako končali 33. občni zbor.

Drugo leto bo zbor v Clevelandu.

Po naših organizacijah

14. oktobra 1989 smo v Torontu imeli vsakoletni domobranski banket. Udeležilo se ga je lepo število rojakov iz Toronta in okolice, pa tudi iz bolj oddaljenih krajev so prišli. Tako jih je prišlo deset iz Clevelanda, dva iz Buffala, sedem iz St. Catharinesa, dvanajst iz Hamiltona, sedem iz Guelpha in dvaintrideset iz Oshave — da omenim le glavne skupine. Trije so bili tudi iz Montreala, med temi tudi poznani major Barre, ki zelo rad prihaja med torontske Slovence.

Predsednik je v svojem pozdravu navzoče pozival, da moramo v tej odločilni uri za slovenski narod tudi Slovenci izven meja domovine z narodom čutiti, mu vsaj moralno pomagati in biti ponosni, da smo Slovenci. Moramo stati in zahtevati naše narodne pravice, ne pa samo gledati in čakati, da bodo za nas odločali drugi. Čas je tako resen, da od vsakega od nas zahteva celega moža. Ne bodimo ničle, ampak celi, zavedni ljudje, ker 10-krat, 100-krat ali 1000-krat nič je še vedno nič! Tako so delali v preteklosti, zdaj pa ni več čas sanjarjenja, ampak čas dejanj! Prihaja tretja prilika v tem stoletju, da se naš narod končno dokoplje do svoje lastne države, ko bo sam svobodno odločal o svoji usodi. Podprimo tisočletne težnje s skupnimi močmi, vsak od nas je osebno odgovoren za dobrobit slovenskega naroda. Pazimo pa se tistih, ki so doslej stali ob strani, ali celo pomagali uničevati narodovo kulturno, moralno in gospodarsko življenje!

Ves prebitek banketa smo namenili za Tolstojev sklad.

21. oktobra nas je sedem Torontčanov odšlo na banket v Cleveland, da smo se enkrat vsaj malo oddolžili tamkojšnjim Taborjanom, ki vsako leto prihajajo med nas. Ker sem bil tam, lahko vsaj malo poročam tudi o tem banketu. Družabnost je bila v vsakem oziru na višini, hrana je bila odlična in godba sijajna. V organizacijskem pogledu pa je Clevelandčanom treba še malo šole, če hočejo ujeti nas iz Toronta.

Sicer bodo pa o tem gotovo tudi sami kaj napisali. Bil je lep večer in vsi smo bili zadovoljni. Nekaj bo spet za naše invalide in potrebne.

V začetku oktobra je izšel roman „Domačija v viharju“, katerega so ljudje navdušeno sprejeli. Več pa bo o delu napisal kdo drug.

Te dni se šest Slovencev iz Združenih držav in Kanade odpravlja v

Glavni odbor TABORA-ZDSPB

London, Anglija, kot priče o naši vetrinjski tragediji na procesu, ki ga je Toby Low začel proti grofu Nikolaju Tolstoju.

Molimo in tudi našim pomorjenim bataljonom priporočimo to zadevo, da bi krivce razkrinkala v pravi luči, pomorjenim pa vrnila čast in spoštovanje, ki so ga s svojo veliko žrtvijo zaslužili.

V VEDNOST

Že od vsega začetka sem večkrat spraševal, kdo je prevajal Tolstojev knjiga „The Minister and the Massacres“ v slovenščino, a nisem nikoli dobil jasnega odgovora. Zdaj sem pa slučajno zvedel, da je prvo poglavje prevedel nekdo iz Chicaga (imena ne navajam, ker ne vem, če bi dotični to dovolil), tretje poglavje g. in ga. V. Zadnikar iz Clevelanda, vse drugo pa je delo g. in ge. L. Kolmana, našega predsednika.

Podpisani sem opravil samo zadnjo, stilistično korekturo.

Toliko v vednost, da ne bo napačnega tolmačenja, in da bodo naši bralci vedeli, kdo ima največ zaslug za ta slovenski prevod.

Gornjemu moram dodati še to, da so g. in ga. Kolman in dva patra frančiškana iz Lemonta, ZDA, omogočili izid mojega romana „Domačija v viharju“, ki je izšel v začetku oktobra tega leta.

Vsem, ki so kakorkoli pomagali pri prevajanju *The Minister and the Massacres*, ali pri korigiranju in izdaji knjige *Domačija v viharju* — se tem potom iz vsega srca zahvaljujem.

Stane Pleško
bivši zgodovinski referent Tabora.

PONOVNA PROŠNJA

V teku zadnjih dveh let sem preko naših časopisov že večkrat prosil, naj vsi tisti, ki so v najnovejši izdaji *Bele knjige* našli zgrešene podatke o svojih znancih, ki so bili pomorjeni, ali pa njihova imena v knjigi sploh niso objavljena, napišejo imena dotičnih oseb, da jih bomo objavili. Doslej sem prejel samo nekaj imen.

Še enkrat prosim, naj vsakdo, ki opazi napako ali pomanjkljivost, izpolni svojo dolžnost do mrtvih in ta imena pošlje meni na spodnji naslov:

Stane Pleško
77 Goswell Rd.
Etobicoke, Ontario
M9B 1X4, Canada

ROŽMANOV DOM

V petek, 3. novembra 1989, so nas obiskali naši rojaki — prijatelji iz Kanade in Chicaga.

V domu jih je sprejel predsednik **Peter Čarman** s člani odbora, stanovalci in prijatelji.

Č. g. Plazar, župnik iz Toronta, je imel sv. mašo za vse žive in umrle člane, za vse prijatelje in pomoči potrebne v naši skupnosti. V svoji homiliji je lepo zajel evangeljske besede ob Čahejevem iskanju Boga.

„Tudi mi moramo vse storiti, da se mu čim bolj približamo. Pet je načinov, da moremo najti Kristusa, a morda pa je najmočnejši ravno v ljubezni do bližnjega, ki je Kristus. Kar storite enemu izmed mojih najmanjših bratov, meni storite.“

Po maši je sledil ogled doma v razgovoru s stanovalci in odborniki, o nujnih potrebah doma, kot nova, močnejša črpalka za vodo, vmesni zbirnik (tank) za doseg tople vode do oddaljenih sob ter v možni prihodnosti tudi dvigalo.

Po ogledu je predsednik povabil cenjene goste na pripravljen narezek.

V iskreni, veseli družbi prijateljev, po dolgi odsotnosti — mnogi še od taboriščnih let, je bilo lepo, kot včasih doma na vasi v družabnem razgovoru in prešerno veseli pesmi.

Ob zaključku se jim je v imenu odbora zahvalil blagajnik Korošec za prijateljski obisk, nenehno skrb in izdatno pomoč, ki jo prinašajo našim potrebnim. Med drugim je dejal:

„Na banketu praznika 29. oktobra so bili predstavniki iz Kanade, Koroške in Avstralije soglasni v svojih izjavanjih in priznanju slovenski trdnjavi v Argentini. Če v svoji skromnosti priznamo, da je res nekaj tega v kulturnem, verskem, jezikovno-narodnostnem zavednem pogledu, tu pod južnim križem, pa moramo na ves glas povedati, da je velika zasluga trdnosti te naše vseslovenske postojanke, prav idealnih, močno zavednih, praktično vernih slovenskih src v Kanadi in Združenih državah.

Upam si trditi, če bi naša „fronta“ ne imela vašega zaledja, dragi bratje naši, bi težko vzdržala v taki moči in zagonu. V medsebojni podpori smo sila, ki prodira domov, ki podira doma suženjstvo komunizma.

Naši invalidi in pomoči potrebni?

Hoteli smo jim dati vsaj strehe, kos kruha in kozarec vode. Mi jih nismo mogli pustiti same.

Ko je bil pred več kot 20 leti podan predlog v društvu Tabor, Argentina, da bi zgradili hišo — zasluženi „kot“ vsem invalidom in potrebnim, je bil zunaj ugovor — dvom: „Ja kdo pa bo vzdrževal zavetišče?“

Pa mu je odgovoril domobranec: „Bog bo vzdrževal in skrbel za naše potrebne ter mi z njegovo pomočjo.“

In zraslo je slovensko zavetišče, ki nosi ime in zavetje velikega škofa Gregorija Rožmana.

Ni bilo to predrzno zaupanje. Bila je vera, ki gore prestavlja.

„Slovensko zavetišče bo živelo,“ smo pribili domobranci, „dokler bom imel jaz kos kruha in ga delil z mojim bratom.“ In Bog je poskrbel za rojake, katerim je ljubezen do bližnjega praktična vera.

Čestitam vam, dragi prijatelji z ameriškega severa, da se v udobnosti niste izgubili. Da vas tuja cesta ni zvodila proč od bratov, s katerimi smo pred 45 leti delili trpljenje, prezir in tujino.

To je božja Previdnost. Ne zaradi tebe in mene. Bog je nas določil za poslanstvo. Poslanstvo resnice in poslanstvo ljubezni do bližnjega.

Ko bomo izpolnili to nalogo, to poslanstvo — bomo odšli. Do tedaj pa je naše mesto na fronti; na fronti ljubezni do bratov!

Hvala vam, dragi prijatelji s severa, hvala za vaše dobro srce!“

Tema za razmišljanje:

OBRNITI STRAN ZGODOVINE NE POMENI POZABITI NJENO VSEBINO.

DrSK.

SPOMINI S PRIMORSKE

(Nadaljevanje)

Vsedel sem se za mizo v jedilnici naše vojašnice v Ajdovščini; skušal sem napisati pismo materi, ki je živela v Ljubljani. Če bo to pismo prišlo do nje, sem resno dvomil. Predvsem sem skušal zvedeti o bratu, mlajšem dve leti od mene (16). Po italijanskem razpadu je odšel z dvema bratrancema v partizane. Pred nekaj leti sem po naključju naletel na slovensko Revijo 7D, v kateri je bil priobčen članek enega izmed teh dveh bratrancev (Niko Lukež) v katerem je polemiziral o zakonski in izvenzakonski zvezi parov. Deloval je kot podžupan na ljubljanski občini. Da je dosegel ta položaj, je moral biti pač prežet komunist; morda pa se ga je tudi držala celo kri pomorjenih domobrancev v kočevskih gozdovih — Bog daj da ne.

Bilo je okoli Svečnice 44. leta, ko sem odšel za nekaj dni na dopust iz št. Petra na Krasu v Ljubljano. Seveda sem se oglasil tudi na domu mojih bratrancev. Predvsem sem želel vedeti kaj o bratu. Oba sta tičala v postelji z ozebljenimi nogami, in je prav malo manjkalo, da nista izgubila prstov. Osuplo sta premetavala poglede po meni, po uniformi, po orožju. Gotovo sta pomislila: „Zdaj pa imava hudiča.“

„Smrt fašizmu,“ sem ju smeje pozdravil, onadva pa sta nekoliko zbegana odzdravila: „Svoboda narodu.“

Skupaj smo rastle, bili smo kot bratje. Nobenega sovraštva nisem čutil do njiju, čeprav smo si bili v nazorih popolnoma drugačni in nasprotni. Ko sem vprašal po Božotu (mojem bratu), sta se žalostno spogledala, in končno le vrgla na dan, da je bil poteptan od nemškega oklopnika, ko je z drugim tovarišem jurišal na njega. To mi je tudi potrdila moja mati, ko sem dobil njeno pismo v taborišče v Italiji. Sedela je v kuhinji, ko se je naenkrat z velikim hruščem razletelo okno, in čula grozoten krik: „Maaama!“ Prepričana je bila, da je padel eden izmed njenih sinov.

Teta me je povabila na večerjo, na kar sem privolil; hotel sem se resno pomeniti z mojima sorodnikoma. Nameraval sem ju pregovoriti, da stopita v naše vrste. Ko sem jima sprožil to željo, sta se široko zarežala: „Si neumen Janez, koj ko se pozdraviva, se povrneva v hribe.“

Obujali smo spomine še dolgo v noč, pred odhodom pa sta me skoraj enoglasno prosila, da jima pustim „mauzerico“.

„Bodita vesela, da vaju ne spravim, kamor spadata,“ sem jima zavrnil v slovo. Ker sta bila prepričana, da se borita za svobodo Slovenije, in nista imela niti pojma, kaj se skriva za OF, sem ju pustil na miru.

Končno sem dodal še v pismu materi, da naj jo ne skrbi za mene, kajti spopadi, ki jih imamo tu okoli Ajdovščine, so le majhne prakse, kajti rdeči

ponavadi le od daleč streljajo na nas, ko pa vidijo, da jim nameravamo slediti, jo brž poberejo na varno. Poleg vseh teh privilegijev pa imamo odlično poveljstvo; poveljnik Langus nas čuva kot oče svojo družino. Njegova hladnokrvnost nas je često rešila iz zelo kočljivih položajev. Malokdaj si sname orožje z rame, le povelja daje na levo in desno. Gorje mu, če bi kdo izmed nas po nepotrebnem ubil nasprotnika. „Ne pozabite, da smo domobranci in ne ubijalci.“ „Seveda ni s tem rečeno, da gledate z rokami v žepih, kako streljajo na vas.“

Za to njegovo „flegmo“ sem mu bil pač nevoščljiv. Ta vrlina je potrebna ne samo v borbah, temveč v življenju na splošno. Ko smo se umikali v Italijo preko Gorice, po s kockami tlakovani cesti, je vladala tod smrtna tišina. Okna hiš so bila popolnoma zaprta in zastrta. Langus je korakal na čelu s pištolo v roki, mi pa smo mu sledili drug za drugim. Bil sem zadnji v vrsti s strojnico pripravljen v slučaju napada, bodisi od meščanov ali pa partizanov, ki so že vdirali v mesto na severnovzhodni strani. Ponudila se mi je izvrstna prilika, da preizkusim kako daleč pride ta njegova hladnokrvnost. Nekaj metrov pred menoj je tičala na tej tlakovani cesti prazna konzervna škatla, ki jo je bogsigavedikdo odvrgel.

Manjkalo mi je samo pol metra do nje, ko sem se zaletel z vso silo nad njo in jo brenil s povprečno tehniko nogometaša. Po nekaj metrih metrih vožnje po zraku je udarila na tla in se kotáčila še nekaj metrov, in končno obstala nekako sredi ceste.

Langus niti za hip ni podvomil, kdo si je privoščil to neslano šalo in mi razkačen naperil pištolo. Ko sem ga pozneje v taborišču v Forliju vprašal, kaj je mislil tedaj, mi je zaupal, da se moram zahvaliti njegovi hladnokrvnosti, da se mi ni pripetilo najhujše. Dobro me je poznal, saj sem ga pogosto spravil iz tira, in mi je nemalokrat zagrozil s premestitvijo v drugo četo, kar sem se najbolj bal, ter bil za nekaj dni miren. Navezan sem bil na soborce, večina doma z dežele, z Dravelj, Dola, Vrhnike, Borovnice, mnogo Dolenjcev pa tudi dva Belokranjca sta bila med nami. Bili smo kot bratje, če še ne kaj več. Razlike med vojaki, podčastniki in častniki ni bilo; jedli smo iz istega kotla, spali na slamnjačah večkrat na tleh drug poleg drugega in bili tudi pripravljeni dati življenje za drugega. Bili smo res prava slovenska demokratična vojska. Težko, da bo imel naš narod še kdaj take fante kot so bili domobranci. Po vojni in med njo je bil s srpom posekan cvet te mladine in potolčen s kladivom. Pravi junaki, od katerih je en sam več veljal kot sto „herojev“, kakor se imenujejo rdeči krvoloki, ki se še danes kot klop drže na vladi. Niso pa bile izruvane korenine teh borcev iz njih so pogнали novi cvetovi Slovencev brez strahu, da jih znova poteptajo, bodisi hlepečji tujci iz severa, vzhoda, juga ali zahoda, in predvsem tuje ideologije kot komunizem.

Povrnem se zopet k Langusu; kot sem preje omenil, sem ga večkrat spravil iz tira: Bilo je v začetku aprila 1945. Naša četa je bila razkropljena po okolišnjih vaseh Ajdovščine. Poveljnik nas je skoraj dnevno obiskoval, in

včasih tudi prenočil z nami. Seveda se je moral zadovoljiti s slamnjačo povsem zmlete slame, pa tudi kakšno uš si je odnesel za spomin. Tistega večera je sklenil, da ostane pri nas. Hiša, v kateri smo se nahajali, je tičala malo pod vrhom precej strmega hriba, nekako na sredini med Lokavcem in Predmejo. Tristo metrov pod nami se je vila ozka dolinica, ki je mejila na drug podoben hrib, s katerega so nas neprestano obstreljevali partizani z modernim angleškim orožjem; posebno ponoči smo morali biti previdni, da z ognjem in lučmi ne izdamo položajev naših straž. Večkrat smo jim tudi mi odgovarjali, in to tudi z angleškim orožjem, ki smo jim ga zaplenili, posebno tedaj ko smo se poprijeli z italijanskimi partizani, ki so se z ramo ob rami branili ali pa tekli, z našimi tolovaji. Zanimivo je bilo, da so laški partizani nosili angleške uniforme, dočim so jih naši skrbno hranili v nahrbtnikih. Ko smo ob neki priliki vprašali ujetega partizana, ki je bil ves razcapan, in so mu prsti zijali iz obuvala, čemu ne nosi uniforme, ki so jim jih metala angleška letala, nam je odvrnil: „Jo bom nucu, ko bomo vkorakali v Ljubljano alpa Trst.“ Seveda smo si v obeh primerih zamenjali čevlje, kajti naša obuvala so se kaj hitro trgala na kraških skalah.

Zdaj sem pa jaz zavil iz tira — nadaljujem torej z zgodbo: Okoli polnoči sem se jel previdno spuščati po bregu zgoraj opisane dolinice, ne da bi me opazile dvojce naših straž, ki sta tičali za skalami v majhnem prekopu, ki se je vil na severni strani strani vasi, iz zahoda proti vzhodu. Ker je bil dolg več kot 150 metrov, in primerno globok, smo ga večkrat uporabili za grob padlim „tovarišem“, ki so se le preveč približali naši skromni postojanki. Seveda jim pri tem obredu ni manjkalo „Duhovnika“ (Janeza). Ob nedeljah sem se pri sv. maši v lokavski cerkvi z molitvijo spominjal teh nesrečnežev.

Bilo je nenavadno temno tiste noči, kot nalašč za moj načrt. Po nekaj minutah sem se znašel v dolini. Jel sem otipavati po tleh za dračjem, in si kmalu nagrmdil lep kup, prav na sredi dolinice in ga podžgal. Plamen je kot blisk vignil v noč, in me seveda popolnoma osvetlil. Kot bi čakali na znamenje je zaregljala angleška strojnica, katerih krogle so znova pokale okoli mene. Pa tudi naša straža me je pozdravila z našega brega s preciznim streljanjem. (Sledi)

POIZVEDBA

Naprošamo vse soborce in ostale rojake, če bi lahko dali kake podatke na upravi glasila Tabor za ubitega soborca. **KOZMELJ FRANC**, rojen l. 1922, vas Tabor, Savinjska dolina. Leta 1942 je pobegnil v Ljubljano. Leta 1943 je stopil k domobrancem v Ljubljani — bil je v okolici Iga in morda v kakem udarnem bataljonu. Bil je ranjen. Iz Vetrinja je bil vrnjen v Teharje, kjer je končal.

Oseba, ki nas naproša bi hotela vedeti vsaj to, kateri vojaški edinici je pripadal soborec Kozmelj Franc.

Odkritje spomenika slovenski materi

V nedeljo, 3. decembra 1989, smo imeli v Rožmanovem domu velik. za slovensko skupnost v Argentini, izjemen praznik. Odkrili smo spomenik slovenski materi. Idejni in materialni avtor spomenika je naš priznani umetnik — mojster Jože Žerovnik, ki je tudi odbornik in soustanovitelj Rožmanovega doma. Spomenik stoji na vrtu in je s podstavkom in dovršenem kipom matere visok okoli dva metra. Na podstavku ima preprost napis — MATI, ob vznožju pa so posajane gredice cvetic.

Slavje se je začelo ob 11.30 s sv. mašo, ki jo je daroval g. župnik Jože Guštin. V prepričljivi pridigi je med drugim poudaril, da moramo delati in stremeti za sožitje v miru in ljubezni. Končal je s pozivom, da moramo delati pozitivno za našo skupnost, za domovino in tudi za Argentino.

Po maši je lic. Ivan Korošec povabil vse navzoče na vrt k odkritju spomenika, okrašenega s slovensko in argentinsko zastavo. Nato so botrega. Julija Žerovnik, predsednik Peter Čarman in avtor Žerovnik, slovesno odkrili spomenik, kar so navzoči sprejeli z navdušenim ploskanjem. Gospod župnik Guštin ga je nato blagoslovil, nakar so vsi skupaj zapeli „Gor čez izaro“.

Sledil je globoko zasnovan govor g. Rezlja Lojzeta, v katerem je opisal lik slovenske matere in med drugim dejal: „Tebi, slovenska mati, smo postavili spomenik. Zaslužen spomenik.“

Slovenski materi mučenici.

Slovenski materi begunki.

Slovenski materi izseljenki.

Slovenski materi junakinji.

Zaključil pa je: „Mati slovenske bodočnosti s številnimi otroki, bodi pozdravljena!“

Nato sta predsednica ZSMZ gospa **Pavlina Dobovškova** in odbornica gospa **Marta Jeločnik** položile pred spomenik šopek nageljnov s slovenskim trakom, nakar je spregovoril mojster **Žerovnik** in na kratko sporočil, da podarja spomenik slovenski skupnosti v Argentini. Za sklep smo zapeli: Oče, mati... in se nato posedli k mizam v jedilnici in vrtu, kjer so nam pridna dekleta postregla z okusnim kosilom.

Pri odkritju spomenika sta bila tudi gosta iz Ljubljane dr. **Taras Kermauner** in soproga dr. **Alenka Goljevšček**.

Za zaključek pa še zahvala vsem, ki so pripomogli, da je slavlje tako lepo uspelo. To velja predvsem **Jožetu Žerovniku** za idejo in mojstrsko delo, odboru s predsednikom **Petrom Čarmanom** na čelu, vsem gospem kuharicam z gospo **Micko Podlogar** in **Ivanko Puhek** na čelu ter kuharju **Franču Avguštinu**, dekletom za vzorno postrežbo in vsem, ki ste prihiteli na to pristrčno slavlje v Rožmanov dom.

Rasto Verinov

Slovenski materi

Slovenska mati, porodnica.

Ti v bolečinah si rodila

in prvih nas besed slovenskih naučila.

Slovenska mati, svečenica,

ljubezen Tvoja je poslanstvo bilo,

ki nas na pot življenja je vodilo.

Slovenska mati, junakinja, vodnica,

k zvestobi naši domovini sveti,

ko v vojne nam plamenu je začelo vse goreti.

Slovenska mati, mučenica,

ko v kruti revoluciji krvavi

si kazala nam pot k svobodi pravi.

Slovenska mati, makabejka,

sinove svoje padle si objokovala,

ko njihove grobove si obiskovala.

Slovenska mati,

zdaj narod Tebi poje večno slavo

v pozdrav Ti dvigamo Slovenije zastavo.

VSESLOVENSKO ROMANJE V MIDLAND

Tradicionalno slovensko romanje h kanadskim mučencem v Midland je bilo letos nekaj posebnega. V prvi vrsti zato, ker ga je vodil ljubljanski metropolit dr. Alojzij Šuštar, potem pa tudi zato, ker so si nekateri prizadevali, da bi bilo pri Spominskem križu čim manj spomina na naše pomorjene domobrance, pa jim to ni uspelo, in tretjič, ker se ga je udeležilo zelo veliko ljudi. Glede števila sem bral dve poročili (eno v AD, drugo v Božji besedi), ki obe govorita o dveh tisočih.

V vsakem oziru je bilo letošnje romanje v zadnjih dvajsetih letih najlepše in najgloblje doživeto. Morda so k temu malo pripomogle spremenjene razmere doma, kjer so se ob lipi sprave tudi spominjali tistih strašnih dni, največ pa je gotovo bila navzočnost nadškofa dr. Šuštarja pri Križu. Upajmo, da bo zanaprej kdo od naših dušnih pastirjev vedno navzoč pri prireditvah, ko se spominjamo tako velikih narodnih dogodkov kot je Vetrinje.

Lepo je bilo gledati številno množico, ki se je zbirala okoli Križa. Točno ob 11. uri je prišel nadškof. Množica ga je navdušeno nagradila s ploskanjem. Voditelj programa je ljubljanskega nadškofa pozdravil in ga povabil k mikrofону. Nadškof se je najprej zahvalil za sprejem, potem pa pozdravil brano ljudstvo.

Najprej je spregovoril o pomembnosti romanja, ki nas združuje z vsemi, ki so trpeli v plemenitem boju in prizadevanju za krščanske vrednote, za svobodo in pravičnost ter žrtvovali svoje življenje, pa v mnogih primerih niti ne vemo za njihov grob. Med drugim je nadaljeval:

„Važnost romanja pa je tudi v tem, da se za čas ustavimo, da utrdimo svojo vero, svoje zaupanje in pripravljenost vztrajno in zvesto nadaljevati svojo pot... Prizadevati si hočemo, da bi presegali preteklost ter gradili drugačno in boljšo prihodnost, po geslu: mir v pravičnosti. Za to pa so nam potrebni trije pogoji:

Prvi: da si prizadevamo biti plemeniti ljudje, ki spoštujejo vsakega človeka, ki so pripravljeni odpuščati, začeti znova in hočejo drug drugemu pomagati.

Drugi pogoj je, da smo res pravi, pristni kristjani, za katere križ ni samo simbol, ampak življenjski program, ko hočemo po hoji za Kristusom delati to, kar je delal On: odpuščati in tudi hudo vračati z dobrim. Boriti se proti nečemu, ni dovolj. Treba je prinašati nekaj večjega, nekaj lepšega, to pa zmoremo le, če to vdano sprejmemo od Kristusa.

Tretja značilnost pa je naša zakoreninjenost v slovenskem narodu, v našem izročilu, v naši kulturi, v naši ljubezni do jezika, v našega majhnega, večkrat tako zelo ponižanega naroda, pa vendar naroda, ki ima upanje za prihodnost. Prav v današnjih dneh doživlja marsikakšno znamenje novega upanja in novega življenja...“

Še je govoril g. nadškof, na koncu pa vse povabil, da smo za naše

rajne in za naš slovenski narod in za vse rojake po svetu zmolili Gospodo molitev Oče naš...

Po nadškofovem nagovoru je Petričeva mama, ki je izgubila tri sinove, pred križ položila venec rdečih nageljnov s slovensko zastavo. Pri tem je spregovoril g. Jamnik: „S polaganjem venca v spomin padlih in ob prižiganju sveče polagamo tudi številne vence in prižigamo sveče po vseh tistih krajih Slovenije, kjer so že med revolucijo in po končani vojni umirali tisoči nedolžni Slovenci.“

Sledila je okrajšana Koroščeva recitacija Naša zgodba, katero je podal Pavel Krevs.

Recitaciji je sledil govor, potem pa je pevski zbor pod vodstvom g. Naceta Križmana zapel dve pesmi: Vigred se povrne in Polje, kdo bo tebe ljubil.

Ob koncu svečanosti je voditelj vse navzoče povabil h križevemu potu na prostem. Ganljiv je bil pogled, ko se je blizu tisoč-glava množica (morda jih je bilo še več), sredi katere je kot pastir stopal nadškof šuštar, verno pomikala od postaje do postaje v hrib. Bog daj, da bi tako ostalo tudi drugo leto!

Po kosilu se je ob 13.15 uri začela koncelebrirana maša, katero je opravil nadškof, somaševalo pa je še šest drugih duhovnikov. Pridigal je nadškof, ljudje pa so med mašo navdušeno prepevali naše nabožne pesmi. Romanje smo zaključili s petimi litanijami Matere božje.

Naj Bog povrne vsem, ki so sodelovali, ali bili vsaj del te svečane manifestacije vere in zvestobe prav v času, ko se doma spet odloča usoda našega naroda. S. P.

Iz uprave glasila TABOR

1. Naročnina glasila Tabor za leto 1990:

Zaradi velike inflacije tu v Argentini se zviša letna naročnina Tabora v Argentini na 5.000 avstralov, vse ostale naročnine izven Argentine ostanejo neizpremenjene.

2. Kje lahko plačate naročnino:

Oni, ki prejimate Tabor potom poverjenikov, ga plačate poverjenikom. Ostali, ki prejimate Tabor po pošti, lahko plačate naročnino: v Slovenski hiši, R. L. Falcón 4758, v Slogi ali potom poštnege ali bančnega čeka, ki je izstavljen na ime Antonio Matičič. Naročniki, ki prejimate Tabor v inozemstvu po pošti, je najboljši način plačila potom dolarskega čeka, izstavljenega na Antonio Matičič seveda če nimate kakega drugega načina plačila.

3. Plačujte redno naročnino.

Edini vir dohodkov je naročnina in darovi za tiskovni sklad, da lahko redno izhaja glasilo Tabor.

Iz daljnje Avstralije, kamor se je zateklo le sorazmerno malo preživelih domobranskih borcev, smo prejeli **DOMOBRANSKO PISMO IZ AVSTRALIJE** (avgust 1989), ki ga je pripravil naš poznani domobranski borec in sedaj pomembna avstralska politična osebnost **Ljenko Urbančič**. V 125 razmnoženih izvodih ga je razposlal svojim prijateljem, ki jih je obiskal na potovanju po ameriški in evropski celine. Poleg spominskih slik s tega potovanja, domobransko pismo polni tudi sicer močno zanimiva vsebina. Že naslovno stran krasita slika s prvega pohoda slovenskih domobrancev po ljubljanskih ulicah dne 10. oktobra 1943 in Pesem slovenskih domobrancev. Ljenko Urbančič objavlja kratke zapise s svojega potovanja, priobčuja nekaj zanimivih ocvirkov iz našega delovanja, pesmi, ponovno poziva na prispevanje v Tolstojev sklad in se s toplimi besedami spomni lanskega julija v Belgiji preminulega izredno navdihnjenega slovenskega pesnika in našega domobranskega soborca Dimitrija Jeruca. Ko se Ljenku Urbančiču toplo zahvaljujem, da se nas je spomnil, ne moremo mimo poštene dolžnosti, da njegovo nadvse zanimivo pismo postavimo za zgled vsem našim soborcem širom zemeljske oble. Domobranci! Ni važno, koliko vas je kje še ostalo, pomembno je, da ne mirujete in da vsak po svojih močeh delate nenehno za naše neumrljive ideale: **BOG — NAROD — DOMOVINA**. — Ljenko Urbančič, hvala za domobransko zvestobo in za zgled!

NAŠI MRTVI

Zora Piščanc — umrla

Dne 23. novembra 1989 je umrla v tržaški bolnišnici za možgansko kapjo pisateljica **Zora Piščanc**.

27. novembra 1989 jo je v Gorici pokopal dr. K. Humer ob veliki udeležbi pogrebcev.

Pokojna se je rodila 16. maja 1912 v Barkovljah, a je živela v Gorici. Ko je l. 1952 umrla upravnica Katoliškega glasu je njeno mesto prevzela in upravljala Zora Piščanc ter ga vestno vodila vse dokler ni pred tremi leti zbolela.

Svoje prve črtice je objavljala v Vijolici — glasilu goriške Marijine družbe. Prva njena knjiga pa je bila „Cvetje v viharju“. Po tragični smrti brata Ladota, kaplana v Cerknem, ki so ga ubili komunisti je v njegov spomin izdala njegove pesmi „Pesmi zelene pomladi“. Zelo dobra je njena povest „Most čez ocean“, v katerem opisuje življenje v ZDA. To knjigo je tudi poslala v oceno uredništvu glasila Tabor, saj je redno prebiralala Tabor z velikim veseljem.

Blago pokojnico bomo ohanili v najlepšem spominu — njej pa želimo miren počitek v lepi, sončni Gorici!

✦ Prof. Božidar Bajuk

V Mendozi, Argentina, je 2. decembra 1989 umrl prof. Božidar Bajuk.

Naše sožalje družini in sorodstvu!

✦ Otmar Mauser

V Torontu, Kanada, je 4. decembra 1989 nepričakovano umrl Otmar Mauser.

Družini in sorodstvu naše sožalje!

✦ Anton Mehle

Kot da ne bi mogel zapustiti samega soborca Franceta Bavdka je takoj za njim odšel v večnost Anton Mehle.

Pokojnik je bil rojen v Mali vasi pri Grosuplju 20. 9. 1913. Tudi on je vstopil zelo zgodaj v domobranstvo in je ostal zvest dokonca v Vetrinju, od koder se je rešil v Italijo. Služil je kot podnarodnik v 16. četi stiškega udarnega bataljona in se udeležil vseh njegovih borb.

Z drugimi begunci iz italijanskih taborišč je priel v Argentino l. 1947, kjer si je s svojo pridnostjo zgradil dom. Bil je eden prvih naseljencev v Lanusu, ki so v začetku petdesetih let zastavljali temelje na Urbančevini. Delal je vsa leta v gradbeni stroki in ni nobenemu pomoči potrebnemu odrekel ne sveta ne dela, tako da je zgaran omahnil v grob.

Oženil se je z gdč. Marijo Habič in z njo zredil vzorno družino. Bogmu je dal videti še otrok otroke, potem je mirno zaspal v Njem.

Za njim žaluje žena Marija, sinovi Tonček, Janko, Marjan in Stanko z družinami.

Antona Mehleta smo položili k večnemu počitku na lomaško pokopališče, kjer bo dočakal Vstajenja. Vsem svojcem naše iskreno sožalje!

Soborec

✦ Franc Štefanič

Dne 7. septembra 1989 je v 81. letu starosti, po kratki bolezni umrl Franc Štefanič.

Franič se je rodil v Križevski vasi pri Metliki. Že zelo mlad se je udeleževal pri mladinskih organizacijah in tako postal rdečim agentom trn v peti.

Med prvimi je tudi pristopil k vaškim stražam in je kot vodja posadke v Metliki ostal do razpada Italije. Ob umiku ga je usoda pripeljala do Št. Petra na Krasu; tam so njega in nekaj drugih soborcev Nemci zajeli in odpeljali na delo v Nemčijo. Ob koncu vojne se

je srečno rešil iz sovjetske cone ter prišel k Angležem v Avstrijo in nato v Italijo.

Leta 1948 se je z ženo Rozi roj. Rupnik in hčerko Marijano preselil v Argentino. Za stalno se je naselil v Villa Tesei — Hurlingham. Pozneje so se mu rodili še trije otroki. Poznan je bil kot dober čebelar. Vse življenje je ostal zvest domobranskim idealom in je z zanimanjem sledil razvojem v Sloveniji, a na žalost ni dočakal „slovenske pomladi“.

Dragi Franič, počivaj v miru! Naj Ti bo lahka argentinska zemlja! Ostali družini naše sožalje!

V imenu soborcev

Martin Radoš

GROB SE ZA GROBOM VRSTI...

✦ Franc Bavdek

Zapuščajo nas stari prijatelji in soborci, s katerimi smo delili dobro in slabo. Za praznik Vseh svetih se je poslovil od nas France Bavdek, ki je bil z nami kot domobranec, begunec v italijanskih taboriščih Monigo, Servigliano in Senigallia, od koder je odšel v emigracijo v Argentino.

Pokojni France je bil rojen 7. 4. 1911 v Spodnji Slivnici pri Grosuplju, kjer je kot zaveden katoliški fant sodeloval v katoliških organizacijah, obenem se je pa izpopolnjeval strokovno kot mesar. Kdo ni okušal pravih kranjskih klobas in krvavic na naših prireditvah v Slovenski vasi? Tudi gospodarji so ga visoko cenili zaradi strokovnega znanja in poštenega dela.

Pokojni France se je zavedal, kje je njegovo mesto med revolucijo; že zgodaj je vstopil v domobranske vrste in je bil dodeljen 71. četi stiškega udarnega bataljona, kjer je bil kot podnarednik zgled svojim fantom.

Poročil se je v Italiji z gđc. Angelco Gale in ko sta prišla v Argentino, sta si z neutrudnim delom zvila gnezdo, kjer je odraščala njuna družina.

Dosegel je 78 let, ko je odšel po plačilo k Večnemu Gospodarju in za njim žalujejo žena Angelca ter hčerke Angelčka, Mojca in Lenka z vnuki.

Naj mu bo tuja zemlja lahka, družini pa naše iskreno sožalje!

UREDNIŠTVU GLASILA TABOR

V prilogi Vam pošiljam novo novo izjavo Slovenskega narodnega odbora. Hvaležni Vam bomo, ako to izjavo objavite v Taboru.

Lepo Vas pozdravlja

Rudolf Smersu

Buenos Aires, 8. decembra 1989

Slovenski narodni odbor ob pretresih v domovini

V dneh, ko je svet priča dogodkom, ki z vedno večjo silo govore o rušenju vsega, kar je bilo grajeno in vzdrževano z nasiljem pod komunističnimi režimi v državah vzhodne in srednje Evrope ter dokazujejo odločno voljo narodov, da temu stanju napravijo konec, ko se je zrušil sramotni berlinski zid, ko na Češkem spet govore o praški pomladi in išče Evropa novo politično ravnesje, spremljamo s posebnim zanimanjem, zavzetostjo in skrbjo dogodka v domovini. Ob njih ponovno

p o z d r a v l j a m o vsa gibanja in stremjenja po demokratizaciji narodovega političnega, gospodarskega in družbenega življenja. Prepričani, da je svobodno delovanje političnih strank, v okviru nove, svobodno izglasovane slovenske ustave, edino zagotovilo resnične demokracije med nami, vabimo vse rojake, da se pridružijo skupnemu iskanju osnov za narodovo bodočnost, nalogi kateri posveča SNO skrb in napore vsa leta svojega obstoja.

U g o t a v l j a m o, da zahtevajo hitri politični premiki na evropski celini premišljenih, a naglih odločitev slovenskih demokratičnih sil, da nas dogodki ne prehite in da naš narod ne bo ponovno objekt med silami, ki se bore za premoč na novem političnem zemljevidu Evrope.

O d o b r a v a m o v celoti odločno izjavo komisije Pravičnost in mir, z dne 31. oktobra 1989, in se pridružujemo njenemu pozivu, da je treba pogumno delati za resnično in popolno demokratizacijo Slovenije. Ob tem poudarjamo, da je po krščanskem družbenem nauku mogoče pričakovati vrednih sadov pri uresničevanju te globoke družbene preosnove le tedaj, kadar smo vsak zase pripravljeni na osebne odpovedi in napore.

O b s o j a m o izjave viskih jugoslovanskih vojaških osebnosti, ki skušajo z grožnjami zavirati težnje narodov po suverenosti, pravici do samoodločbe in popolni politični demokratizaciji. Vojska, ki ščiti le koristi totalitarne manjšine ter se obrača proti narodovi volji in njegovim zahtevam je v bistvu narodu sovražna vojska. Obsojamo pa tudi vedno pogostejša narodnostna izzivanja, ki jih organizirajo komunistični organizmi drugih republik ter ponovno izjavljamo, da nosijo ti za svoja dejanja in njih posledice popolno in nedeljivo odgovornost.

O p o z a r j a m o rojake v zdomstvu, naj dogodke v domovini spremljajo s pametno presojo in treznostjo in naj ne nasedajo na videz razveseljivim, a v resnici večkrat varljivim ukrepom predstavnikov vladajočega sistema, ki sredi propadanja še vedno iščejo kako bi ohranili tudi v novih razmerah čim več oblasti. Naj ne sprejemajo darov in miloščine od tistih, ki so krivi ne le njihove nesreče temveč dolgoletnega trpljenja vsega naroda.

Svobodno bodočnost naše domovine je mogoče graditi le na neokrnjenih demokratičnih osnovah. Dokler teh ni, se bomo vsi svobodoljubni rojaki doma in v zdomstvu zanje borili, pri tem pa nikakor ne bomo podpirali samovoljnih sklepov režima, ki pet desetletij ni maral priznati narodu pravice suverenega odločanja.

V novembru 1989.

SLOVENSKI NARODNI ODBOR

Rudolf Smersu
predsednik

dr. Peter Urbanc
podpredsednik

Pismo iz Slovenije

poleti 1989

Balkanski del naše čudovite samoupravne države je bučno proslavil šeststoto obletnico poraza na Kosovem. No, še dobro, da naši južni bratje takrat niso zmagali... to bi šele bilo zmagoslavja in bahanja. In predvsem parol, kajti ubogi srbski demonstranti so bili tako lačni, da so na ves glas vpili:

Slobodane, šalji nam salate,
biće mesa, klat ćemo Hrvate!

Nesramna slovenska televizija pa je vse to lepo snemala... Albansko prebivalstvo v proslavi ni sodelovalo, le predstavnik slovenske avantgarde, Jovan (pardon: Janez) Stanovnik se je kazal. In seveda takoj poskrbel za zabavo. Neki tretjerazredni časnikarki belgrajske „Politike“ se je s solzami v očeh opravičeval za vse domnevne nesramnosti, ki jih je baje ta prava dama srbijanskega časnikarstva doživljala v Sloveniji. Torej: ta gospa, Plavevska po imenu živi v Ljubljani in že vrsto let siplje žveplo,

ogenj in gnojnico po Sloveniji in po Slovencih. Zanje smo hudobni separatisti, šoviniisti in sploh zelo pokvarjeni. Do premalo ljubimo armado in naše brate v cirilici — to je bila še najbolj mila točka obtožnice. Že njena trditev, da Slovenci živimo le na srbski račun, pove pravzaprav vse... k temu niti moj komentar ni potreben... Da bi bila zategadelj pri nas v Sloveniji posebno priljubljena, res ne trdim. Ampak — preljubega Stanovnika vse to ni motilo in se ji je V IMENU SLOVENSKEGA LJUDSTVA (sic!) prav ponižno opravičeval. Tako imajo Srbi novo mučenko, novo Kosovsko devojko, mi pa enega hlapca več... Kajne, dragi rojaki doma in po svetu, kako zelo smo suvereni... Ne bomo pozabili... Pozabili tudi nismo, da so bili naši južni bratje več stoletij turški zavezniki in vazali in kot taki dostikrat obiskali slovensko deželo. Pa marsikaj odnesli s seboj. Že takrat... Čeprav zgodovina govori o turških vpadih, pa so bili tisti „Turki“ večinoma predniki naših preljubih bratskih narodov. To je bil takorekoč trening za današnje ožemanje naše dežele. Samo da se temu danes pravi „pomoč za nerazvite“... Nerazviti pa so seveda vsi južnjaki onstran Drine. Kot da bi pri nas v Halozah, na Notranjskem ali še kje imeli zapadnoevropski standard... So pa Črnogorci zato na lepšem: ena polovica jih je v penziji, druga pa v partiji. Izjema je seveda Dedijer, ki mu po domače pravijo Vlada Gangster; ta je v penziji, v partiji in še povrh vsega v Sloveniji. Pri nas je pač lepše in tako ima častivreden sin črnogorskega naroda hišo pri Bohinju, hišo na Primorskem in še lepo stanovanje v Ljubljani. Vse to si je prislužil „s trdim delom“ v Sloveniji. Pri nas biva že štiri desetletja, odkar so ga nagnali iz Balkana, zdaj se nas je pa kar na vsem lepem naveličal in ne ljubi nas več. Celó pred Russelovo sodišče nas je spravil, češ da zatiramo južne brate, da smo seveda šoviniisti, klerikalci, fašisti in še kaj hujšega. Vso golido stalinističnih psokv — jih namreč še vedno obvlada — je zilil po naši deželici in s tem pokazal, kaj je balkanska hvaležnost. Je pač tako na tem svetu: mi zanje delamo, oni nas pa v zahvalo zmerjajo. Le kako dolgo še, vas vprašam, dragi rojaki doma in po svetu??? Menda ja ne na vekomaj???

No, najvažnejše pa je, da smo vsak dan bolj v socializmu. Včasih so ljudje kradli avtomobile in televizorje, danes pa kradejo kruh in mleko go trgovinah. Izgradnja socializma se imenitno odraža tudi pri javnih straniščih. Za enkratno uporabo je treba plačati dvakrat po pet jurjev. Oh, oprostite, jurčke smo imeli v stari, gnili Jugoslaviji, zdaj pa pravimo temu bankovcu jožek, maršal ali mrtvak. Na njem je namreč upodobljen sam doktor vojnih znanosti in bivši cesarski kraljevski „feldvebel“ Josip Broz. To situacije nič ne spremeni: za eno samo ubogo lulanje je treba odšteti kar dva jožeka. Pa povejte, dragi rojaki doma in po svetu, če ne živimo v polulanih časih? In v polulani državi?

Ker imamo premalo funkcionarjev, bomo v Sloveniji odprli novo ministrstvo. Za vesoljske polete. Nikar se ne čudite, dragi moji, končno imajo na Kosovem ministrstvo za pravosodje, Črnogorci ministrstvo za delo, Srbi

pa ministrstvo za kulturo... Potemtakem si tudi mi lahko omislimo ministrstvo za vesoljske polete. V prvo raketo pa ne bomo posadili kakšnega psička, kot so ga Rusi, ampak Mačka. Tistega, ki je poveljeval klavcem v Kočevskem Rogu. Tam bo vsaj na varnem...

Zaenkrat Vam, ljubi moji rojaki doma in po svetu, pišem še v dobri, stari latinici in po slovensko. To pa pomeni, da „vožd“ Slobodan Milošević še ne sedi dovolj trdno v slovenskem sedlu. Pravijo sicer, da že komaj čaka, da bi nas tudi „osvobodil“. Tako kot je Albance... Ampak — Slovenija le ni Kosovo... No, Miloševića torej še nimamo, imamo pa „Temeljno listino“. V njej sicer o kakšnih temeljih ali o slovenstvu ni govora, tisto blebetanje o suverenosti, samoupravljanju itd. pa tako poznamo še iz „Dolomitske izjave“. Seveda pa danes nismo več tako kockekijansko neumni, da bi nas spet prepeljali žejne čez vodo. Temu umotvoru primerno je tudi število podpisnikov: po dva na teden, kar je velik dokaz, kako zelo je naša prekaljena partija zasidrana v ljudskih množicah... Precej ljudi podpiše „Majniško deklaracijo“, ker ta pač ni produkt partijskih možganov... Nihče nas pa lepo in naravnost ne vpraša, če še sploh hočemo ta socializem in to državo... Že od l. 1918 nas ni nihče vprašal... Na besedo „hudič“ se pač rima „Karadžordžević“... in tudi „Milošević“... Sem vse povedal??? Tako daleč smo že, da sredi Belgrada pretepajo predstavnike slovenske avantgarde; to bratsko doživetje se je „desilo“ 17. avgusta, ko so belgrajski miličniki izvlekli iz avta Borisa Muževiča s tovariši in jih neumiljeno premutili. Kar tako, za hec... po partizansko...

In ko danes po različnih slovenskih časopisih prebiram, kakšne svinjarije so Kardelj, Kidrič, Kraigher, Maček et consortes počenjali leta po vojni, si ne morem kaj, da se ne bi spomnil na več kot preroške besede prof. dr. Ehrlicha:

„Gospodje, prišel bo čas, ko bo beseda komunist — kleveta.“ Generacija, ki prihaja, bo njegovo napoved uresničila.

Vse skupaj vas lepo pozdravlja Vaš Nande

DAROVALI SO

Imena darovalcev za Argentino

(Nabirko zbral g. Blaž Potočnik)

(kan. dol.)

Kris Hland (gar. doors)	500
Kavčič Ivan st.	500
Žagar Maksa	300
Lubenich Milan	200
Jereb Jože	100
Lavriša Mary	100

Ferkul Mia	100
Dr. Suhadolc Anton (HAM)	100
Štajan Ludvik	100
Bartol (Glob. Sh. Metal Co.)	100
Trpin Jani	100
Osredkar Frank	100
Skubic Tone	100
Tomšič Franc	100
Ugovšek Stane	100
Slobodnik Jože	100

Ponikvar Lojze	100	Grguraš Mary Nick	5
Potočnik Blaž	50	Bratovš Borut	20
Osana Jože	50	Kotze Annie, Weston	20
Smolej John	50	Novak Marjan	20
Slana John ml.	75	štev. 166 Ned. Kuv.	20
Rak Miro	50	Zalar Pepca	30
Travel Emona	50	Kastelic Jože, Eltham Ave.	10
Sterle Martin	50	Dejak Ignac	20
Marn Ivan	50	Mate Frank	20
Dolenc Anica	50	Malenich Ani, Hamilton	20
Turk Jože	50	Gorjup Anton, Acton	20
Vojška Jože	70	štev. 315 Ned. Kuv.	20
Ferkul Edi	50	Lista darovalcev Argentina 1989:	
Kastelic K.	50	(25. oktober 1989)	
Kralj I.	50	(kan. dol.)	
Kodrič Ivan	50	Bartol Zlata	50
Sebanč Felix	50	Dr. inž. Bratina Vojko	200
Jaklič Jože	50	Gruntar Lojze	100
Kopač Janez	60	Kokelj Frank	200
Kolman Ludvik (ZDA)	50	Kromar Karel	150
Gorjup Jože, Rexdale	50	Dr. Kuk Avguštin	100
Zorc Štefan (ZDA)	20	Kukovica Andrew - Teja (v	
Slana Janez st.	25	spomin na pok. Ivanko Puc)	300
Bančič Janez	50	Levstik Vinko	100
Zakrajšek Martin	50	Lozar Charles	150
Kranjc Danilo (ZDA)	50	Mihevc Jože	30
Koščak Milka	50	Mlakar A.	100
Babič Lojze	20	Inž. Opara Jože	100
Živec Stane	10	Dr. Prepevnik Frank	50
Sedej Matija	20	Petrič Fani	30
Perkopec Stanley	20	Pogačar Joe in Ema	1.000
Fortuna Adolf	5	Polajnar Andrej	40
Ulčar Stane	20	Posojilnica J. E. Krek	1.000
Štih Tone	20	Posojilnica Slovenija (ZUP)	1.000
Čemas Jože	25	Resnik R. A.	100
Ludvik Franc	4	Inž. Seljak Tone	250
Kotze Mary	25	Stražar Frank	100
Kodba Marjan	20	Štrucelj Ema	50
Mrača Mary	20	Dr. Urbanc Peter	300
Petrič Justina	40	Zakrajšek Ivana	40
Boštjančič Alojzij	20	Zierenfeld Rico in Francka	250
Krmelj Marica	10	Dr. Žužek Charles	100
Baskovič Jože	5	N. N.	240
N. N., 16 neimenovanih	102	N. N.	400
Goričanec Drago	20		

	(USA dol.)
Berlec Ivan	50
Dr. Klauz L. P.	50
Dr. Planinšič Jože	250
Pust Dragica	20
N. N.	20

Nabirka za Argentino:

(Zbrali gospe Urbanc in šušteršič)
(v dol.)

Šimenc Dora Aley, Cleveland	20
Pust Dragica, Cleveland ...	20
Anič Milica Geneva	45
Zierenfeld Francka Toronto	50
Šušteršič Rožica, Hamilton .	50
Šušteršič Janez in Joža, Ha-	
milton	100
Šušteršič Hedy, Hamilton ..	45

P. S.: Od navedenik nabirk (g. B. Po-
točnik in gospe: Urbanc-Šušteršič) je
Rožmanov dom prejel 4.000 USA
dol., ostalo so prejele druge ustano-
ve v Argentini.

DAROVALI SO:

Od 16. 10. 1989 do 31. 12. 1989

ROŽMANOV DOM:

	Austral - A
N. N., Carapachay	1.000
N. N., Lanús	820
Žerovnik Jože	840
Rev. Povše Milan	6.000
Štefe Jernej	10.000
N. N., Hurlingham	1.000
N. N., San Justo	40
Rev. Guštin, cerkvena nabir-	
ka v Rožmanovem domu 3.	
12. 1989	24.220
Erjavec Ida	880
Kessler Ema	940
Šiler Ivan	1.380
Opeka Jože	440
N. N., San Martin	40
Rupnik Slavko	240
Gorše Marija	10.000

Dobiček pri kosilu v Rožma-
novem domu 3. 12. 1989 323.310
V spomin na pok. Dimitrija Jeruc:
Fajfar Tinca

1.000

Ob obletnici smrti očeta:

Frančič Ignacij

2.000

V spomin na pok. Antona Mehle:

Jape'j Anton

5.00

V spomin na pok. gen. L. Rupnik:

Buda Stane

2.500

Dimnik Janez

9.940

(v dol.)

Ob smrti očeta:

Družina Pustovrh

40

Dejak France

50

Perčič Frank

24

Valant Tončka

100

Kastelec Anton, Kanada

300

Dr. Verbic Cvetko

50

Inž. Senjak Anton

100

Platnar Janez

50

Resnik Rudi

60

Križman Jože, Cleveland ...

10

Stepec Slavko

35

Bojc Karel

20

Vrhovnik Vinko

20

Vodišek Mimi

8

Sivec Liliya

8

V spomin na pok. Radovana Skobic

umrl v Avstraliji:

Zirienfe'd Francka

50

Ob smrti mame Zorman:

Mohar Lojze in Marija

30

TOLSTOJEV SKLAD:

Austral - A

Vidmar Olga

500

Južina Franci

500

(v dol.)

Arnšek Zalka

50

Tabor, Toronto, od banketa .

1.000

Kastelic Jože

500

Likozar Jože in žena, C'ev. .

230

Škulj J. (drugič)

100

Dr. Pregelj	100	Kralič Franc	14
Kozina Frenk in Annie v spomin na pok. starše	100	Torkar Franc	8
Hrastnik Zvone	100	Košćak Franc	20
Valant Tončka	100	žagar Viktor	8
Mihelić M.	56	Mehle Franc	4
N. N., Toronto	50	Smolić Jože, ZDA	35
Slak Florjan v spomin J. Poljanec Tomazina	50	Petelin Lojze	10
Opara Joseph	50	Bojc Jože	13
škerl Frenk	50	Jarc Jože	3
Lesar Tone	50	TISKOVNI SKLAD TABOR:	
Pust Jože	50	Austral - A	
Kastelic Janez	50	N. N., Carapachay	1.100
Vičić Kristina	40	Vodopivec Stojan	500
Krevs Pavel	30	Južina Franc	500
Slak Florjan v spomin na Jožeta Petrića	20	N. N., Capital	1.100
Lamovšek S.	20	N. N., Ramos Mejía	1.000
ZDA:		Tekavec Ciril	3.200
Turek Janez (drugić)	£03	N. N., Ezeiza	100
Hren Franc (drugić)	50	šiler Ivan	500
Jeretina družina, Joliet	50	Mivšek Anton	520
A. S. Chicago	50	(v dol.)	
Ferkulj Frank	50	Prodaja vez. Taborov (5) ..	150
INVALIDSKI SKLAD TABORA:		Breznik Alfred	50
Austral - A		Kosmač Ivan	1
Dimnik Dušan	10.000	Zupančič Polde	8
(v dol.)		Jakše Janez	5
Pogačar Jože Kanada	200	Mauser Franc	20
Lamovšek Stane	8	DSPB Tabor, Cleveland	13
Kastelic Ivan	8	Bančič Janez v spomin na pok. Boža Berlota	10
Gospodarić Albin (Trenton) ..	8	Koritnik Francka v spomin na pok. moža Do'feta	20
šćapac Franc	8	Za bodoći domobran-ki spomenik:	
Bavdek Anton	8	(v dol.)	
		Urbančič Ljenko	5

Hurlingham Sucursal Correo Argentino (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 1596
	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 2619